

मुंबई ग्राहक पंचायत
ग्राहक हिताय
ग्राहक सुखाय

Grahak Tituka Melwawa

ग्राहक

तितुका मेळवावा

Member of
Consumers International

MGP
Safeguards

MGP
Educates

MGP
Empowers

MGP
Conciliates

MGP
Distributes

MGP
Represents

MGP
Protects

आठवणींच्या
चिंचा गाभूळ

एक स्वप्न साकार झाले

आपल्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्त आपलीच जुनी मासिके, अहवाल, कॅलेंडर असे साहित्य चाळून काढलेले हे साहित्य... या वर्षभरात आपण दरमहा खजिन्यातले हे मोती सादर करणार आहोत. यावेळी वाचा ग्राहक भवन या आपल्या वास्तूचा संकल्प कसा पूर्ण झाला, त्याबद्दल मधुकर मंत्री यांचा लेख-

श्री. मधु मंत्री यांनी ग्राहक भवनाबद्दल थोडक्यात माहिती दिली. या इमारतीसाठी बाहेरून कोणाकडूनही देणग्या न घेता केवळ ग्राहक सभासदांनी दिलेल्या देणग्या, ठेवी व परतावा यातून ही इमारत उभी केली आहे याचा त्यांनी सार्थ अभिमानाने उल्लेख केला.

प्रवेशद्वाराला फुलांची तोरणे, वातावरणात सनईचा मंजूळ स्वर, प्रवेशद्वाराशी आलेल्या पाहुण्यांचे आगत स्वागत, कार्यकर्त्यांची लगबग, जुहू येथील 'ग्राहक भवनाच्या' उद्घाटनाचा नव्हे एका संकल्पाच्या पूर्तीचा हा सोहळा होता. गेल्या वर्षी १५ मार्च रोजी भूमीपूजन झाले व एक वर्ष पूर्ण होण्याआधीच, म्हणजे १३ मार्च रोजी 'उन्हात असलेल्या ग्राहकाला सावली देणाऱ्या' या ग्राहक भवनाच्या उद्घाटनाचा समारंभ झाला त्यामुळे 'आमच्या दृष्टीने हा अतिशय आनंदाचा दिवस आहे' या शब्दात जणू सर्व कार्यकर्त्यांच्याच भावना पंचायतीचे अध्यक्ष प्रा. गंगाधर गाडगीळ यांनी आपल्या भाषणात व्यक्त केल्या.

सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी सरन्यायाधीश श्री. यशवंतराव चंद्रचूड यांनी इमारतीच्या नामशीलेचे अनावरण करून इमारतीचे उद्घाटन केले. त्यानंतर श्रीम. पावनगडकर आणि साथीदार यांनी सुरेल स्वरात केलेल्या ईशस्तवनाने उत्तम वातावरण निर्मिती झाली. पाहुण्यांच्या हस्ते दीपप्रज्वलन झाल्यावर प्रा. गाडगीळ यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले व मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या कार्याचा थोडक्यात परिचय करून दिला. यानंतर पंचायतीचे उपाध्यक्ष श्री. एम्.आर.पै यांना १९८७ चे प्रवीणचंद्र गांधी फाऊंडेशनचे पारितोषिक तर कार्याध्यक्ष श्री. मधु मंत्री यांना झुलेलाल पारितोषिक मिळाल्याबद्दल श्री. चंद्रचूड यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. दोघांनाही ग्राहक हिताच्या कार्याबद्दल ही पारितोषिके प्रदान करण्यात आली आहेत.

आपल्या अध्यक्षीय भाषणात श्री. चंद्रचूड यांनी निरलसपणे व निःस्वार्थीपणे कार्य करणारे कार्यकर्ते बहुसंख्येने लाभलेल्या या संस्थेचे भविष्य उज्वलच असणार असा विश्वास व्यक्त केला. दिशाभूल करणाऱ्या जाहिराती, विकसित देशात बंदी घातलेल्या औषधांची भारतासारख्या विकसनशील देशात होणारी विक्री, पर्यावरणाचे प्रदूषण, आयुर्विज्ञानासारख्या सरकारी क्षेत्रातील संस्था ग्राहकावर करित असलेले अन्याय इ. प्रश्न सोडवण्यासाठी न्यायालयाची मदत होऊ शकेल. परंतु न्यायदान व्यवस्था विलंबकारी असल्यामुळे तिच्यावरील विश्वास उडावा अशी परिस्थिती निर्माण झाली आहे. यासाठी मुंबई ग्राहक पंचायतीने होतकरू, आदर्शवादी वकिलांचा एक कक्ष तयार करून त्यांची मदत घ्यावी व इतरांनाही उपलब्ध करून द्यावी अशी सूचना श्री. चंद्रचूड यांनी केली. कायद्याचा आधार घेऊन व्यापारी/उत्पादक कोट्यावधी रुपयांची कराची रक्कम शासनाकडून परत मिळवतात; परंतु ती ग्राहकांना मिळत नाही. अशी रक्कम मुंबई ग्राहक पंचायतीसारख्या प्रामाणिकपणे कार्य करणाऱ्या संस्थेला मिळण्याची व्यवस्था झाली पाहिजे अशी इच्छा त्यांनी व्यक्त केली तेव्हा श्रोत्यांनी टाळ्या वाजवून आपली सहमती व्यक्त केली.

या कार्यक्रमास सुप्रसिध्द संगीतकार श्री. सुधीर फडके, सौ. चंद्रचूड, सौ. गाडगीळ, सौ. मृणालिनी देसाई, ग्राहक मार्गदर्शन संस्थेच्या कार्यकर्त्या, खासदार श्री. शरद दिघे, आमदार श्री. मधु देवळेकर, आमदार श्री. राम नाईक, श्री. हशु अडवानी इत्यादि मंडळी आवर्जून उपस्थित राहिली होती.

समारंभाची जबाबदारी अंधेरी विभागाचे श्री. पाटणकर, श्री. शिरीष देशपांडे व त्यांचे सहकारी त्यांनी यशस्वीपणे पार पाडली.

- मधुकर मंत्री (तत्कालीन कार्याध्यक्ष)
(संदर्भ ग्राहक मासिक - एप्रिल १९८८)

RNI No. MAHBIL/2011/39044

मुंबई ग्राहक पंचायत**विश्वस्त मंडळ**

डॉ. बाळ फोंडके
अनुराधा गोरे
ललिता कुलकर्णी
अनुराधा नरसाळे
संजीव मंत्री

अध्यक्ष

डॉ. बाळ फोंडके

उपाध्यक्ष

अनुराधा गोरे

कार्यकारी मंडळ

अॅड. शिरीष देशपांडे (कार्याध्यक्ष, स्वीकृत)
अनुराधा देशपांडे (कार्योपाध्यक्ष)
प्रभाकर गवाणे (कार्योपाध्यक्ष)
अनिता खानोलकर (कार्यवाह)
ज्योती मोडक (कार्यवाह)
रविंद्र सहस्रबुद्धे (खजिनदार)

सभासद

छाया वारंगे, शीला देवळेकर,
राजेंद्र राणे, शुभदा चौकर,
मंगला गाडगीळ, अनघा आचरेकर,
विवेक केळकर, शर्मिला रानडे,
आलोक हर्डीकर (स्वीकृत),
अभय जोशी, पराग रेडकर,
अर्चना पानगांवकर (स्वीकृत),
प्रकाश पाटील, उदय पिंगळे (स्वीकृत)

निमंत्रित

• संघटना विभाग प्रमुख

या अंकात प्रसिद्ध झालेल्या मतांशी संपादक/
संघटना सहमत असतीलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

एक स्वप्न साकार झाले	२
दिल्लीच्या ग्राहक न्यायालयात हायब्रीड मॉडेल	४
संपादकीय	५
माझ्यासाठी हा एक भाग्ययोग!	६
व्यक्तिमत्व विकासाची शाळा!	८
आता ग्राहक संघांचेही पुनर्वसन	९
गोरेगाव पेठ दिमाखात संपन्न !	१०
गुढी उंच उभारली ग्राहक हिताची मुंबई ग्राहक पंचायत नामक चमत्काराची	११
विनम्र अभिवादन सोहळा - एक हृद्य संध्याकाळ	१२
वार्षिक मेळावे - संघटनाची सुसंधी	१४
अंधेरी-जोगेशरी विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात	१५
MGP वितरण व्यवस्थेवर अर्चना माईणकर यांना डॉक्टरेट	१५
सांताक्रूझ - वार्षिक मेळावा संपन्न	१६
बोरीवली विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात साजरा	१७
वाचू आनंदे	१८
डॉ. गिरीश जाखोटिया यांचे मार्गदर्शन	१९
वसई-नालासोपारा वार्षिक मेळावा उत्साहात संपन्न!	२०
वसई नालासोपारा विभाग-भेट केशवसृष्टीला	२०
The Gold Glitter Touches a Record High!	२१
Remove Bournvita From 'Health Drinks' Category:...	२२
आला उन्हाळा, त्वचा सांभाळा	२३

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ग्राहक भवन कार्यालयातील बदललेल्या दूरध्वनी क्रमांकाची कृपया नोंद घ्यावी.

- चळवळ विभाग -

दूरध्वनी :- ०२२ - ४७५० ८५४१/०२२ - ४७५०८ ५४२

- मुंबई वितरण केंद्र -

१) ०२२ - ४७५० ८५४५ (जुहू गोडाऊन),

२) ०२२ - ४७५१ ४०८८ (विलेपार्ले गोडाऊन),

३) ०२२ - ४७५० ८५४३ (वितरण- हिशोब विभाग)

❖ संपादक :- शुभदा चौकर

❖ संपादकीय साहाय्य :- सुमिता चितळे, नेहा जोशी, शर्मिला नाईक, उदय पिंगळे

❖ सल्लागार :- अॅड. शिरीष देशपांडे, वसुंधरा देवधर

❖ मुखपृष्ठ :- राजेंद्र राणे

❖ अक्षरजुळणी व रचना, कला व मुद्रण :- इंडिया प्रिंटिंग वर्क्स, वडाळा, मुंबई

दिल्लीच्या ग्राहक न्यायालयात हायब्रीड मॉडेल

दिल्लीच्या राष्ट्रीय ग्राहक आयोगातील सर्व सुनावण्या आता १५ एप्रिल पासून (प्रायोगिक तत्वावर) हायब्रीड पद्धतीने होणार!

दिल्लीच्या राष्ट्रीय ग्राहक आयोगात मोठ्या प्रमाणात केसेस प्रलंबित आहेत. त्यामुळे ग्राहकांना न्याय मिळायला प्रचंड विलंब होतो. त्यामुळे हायब्रीड पद्धतीने काम व्हावे, ही मुंबई ग्राहक पंचायतीची मागणी पूर्ण होऊन ग्राहकांना दिलासा मिळू शकतो. यासाठी आपल्या संस्थेने बराच पाठपुरावा केला होता.

या सुविधेमुळे या ना त्या कारणांसाठी तारखांमागून तारखा मागण्याच्या वकिलांच्या प्रवृत्तीला काही प्रमाणात तरी आळा बसू शकेल. तसेच वकील आणि पक्षकारांना आपली केस राष्ट्रीय आयोगात लढवण्यासाठी देशाच्या कानाकोपऱ्यातून प्रत्यक्ष दिल्लीत जावे लागणार नाही. त्यामुळे प्रवासाचा वेळ आणि जाण्या-येण्याच्या खर्चातही मोठी बचत होऊ शकेल.

सुवर्ण महोत्सवी वर्षानिमित्त माध्यमांमधून ठळक प्रसिध्दी

सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्त मराठी, इंग्रजी प्रसिध्दी माध्यमांनी आपल्या गेल्या ४९ वर्षांतील कार्याला चांगली, ठळक प्रसिध्दी दिली, जी लक्षावधी ग्राहकांपर्यंत पोचली. DoCA, CI आणि UNCTAD नेही शुभेच्छा दिल्या आणि अभिनंदन केले.

विद्या निधी मंडळाच्या विद्यार्थ्यांनी या निमित्ताने केलेली video clip हा तर कल्पकतेचा सुंदर आविष्कार होता.

सुवर्णमहोत्सवी वर्षात पदार्पण करताना प्रसिध्दी माध्यमांनी संस्थेच्या कार्याला चांगली, ठळक प्रसिध्दी दिली.

१) महाराष्ट्र टाइम्स - रविवार, ७ एप्रिल - डॉ. बाळ फोंडके

२) Free Press - Monday - 8th April - Sharmila Ranade

३) “जागो ग्राहक” - दूरदर्शन - सोमवार, मंगळवार आणि बुधवार, ८, ९ आणि १० एप्रिल. सहभाग: शिरीष देशपांडे,

अनुराधा देशपांडे आणि शुभदा चौकर

४) आकाशवाणी FM Rainbow - मंगळवार, ९ एप्रिल - शिरीष देशपांडे यांची मुलाखत घेतली रश्मी आमडेकरनी, सुधीर फडके यांच्या लोकप्रिय गाण्यांसह.

५) प्रहार - मंगळवार, ९ एप्रिल - शिबानी जोशी

६) नवशक्ती - मंगळवार, ९ एप्रिल - ललिता कुळकर्णी

७) लोकसत्ता - बुधवार, १० एप्रिल - अनुराधा देशपांडे

सहयोगी सभासदांना विनंती

संस्थेच्या सर्व सहयोगी सभासदांना विनंती. वार्षिक रु. २४० शुल्क भरून सभासदत्वाचे नूतनीकरण करावे. नूतनीकरण करण्याची शेवटची तारीख ३० जून २०२४ ही आहे.

काही अपरिहार्य कारणांनी ग्राहक संघातील सदस्यत्व बंद करणाऱ्या सर्वांना कळकळीची विनंती-संस्थेशी असलेला ऋणानुबंध तोडू नका. वाटपात नसाल तरी, सहयोगी सभासद व्हा. फक्त वार्षिक २४०/-रु. शुल्क भरा. त्यात तुम्हाला आमचे मासिक घरपोच येईल. त्यामुळे ग्राहक चळवळीशी तुम्ही कायम जोडलेले राहाल.

सत्यम् शिवम् सुन्दरम्

दूरदर्शन, सह्याद्री वाहिनीवर दर सोमवारी संध्या. ७.३०, मंगळवारी दु. २.३० आणि बुधवारी स. १० वाजता आपल्या संस्थेतर्फे 'जागो ग्राहक' हा लोकप्रिय कार्यक्रम सादर होत

आहे. ग्राहकांना विविध विषयांवर महत्त्वाची माहिती देणाऱ्या या मालिकेला उत्तम प्रतिसाद आहे. तुम्ही पाहताय न ?

संपादकीय

समग्र व सखोल विचारांचा वारसा

गेल्या महिन्यात गुढीपाडव्याला आपल्या संस्थेने ४९ वर्षे पूर्ण करून ५० व्या वर्षात पदार्पण केले. जुहूच्या ग्राहक भवनाच्या गच्चीत गुढी उभारून सुवर्णमहोत्सवाचा शुभारंभ साजरा केला गेला. ग्राहक भवनावर रोषणाई केली होती. ठाणे गोडाऊनमध्येही रांगोळ्या व कलात्मक सजावट करून संस्थेच्या वाढदिवसाचा उत्सव साजरा केला गेला.

प्रत्येक सभासदाचा ऊर अभिमानाने भरून यावा, अशी आपल्या संस्थेची वाटचाल आहे. १९७५ मध्ये दादरच्या स्काऊट हॉलमध्ये सुरू झालेली ही चळवळ 'समृद्धी' सोसायटीतील वितरणाद्वारे रुजली. तेव्हापासून आजपर्यंत दर्जेदार वस्तूंचे वाजवी दरात वितरण, ग्राहकांचे संरक्षण, शिक्षण, धोरण निर्मितीत सहभाग, अभ्यास-संशोधन, मार्गदर्शन - अशा विविधांगांनी ही चळवळ ग्राहकविश्वात मान्यता आणि विश्वासार्हता टिकवून आहे.

ग्राहक चळवळीचे प्रणेते बिंदुमाधव जोशी, सामाजिक कार्यकर्ते मधुकर मंत्री आणि गायक-संगीतकार सुधीर फडके या त्रयीला वंदन करून आणि त्यांच्या भक्कम विचारधारेच्या व आरेखनाच्या बळावर ही संस्था टिकली,

वाढली. विचारांची पक्की बैठक असेल तर संस्थेला योग्य मार्गावर राहण्यासाठी अधिष्ठान मिळते.

बिंदुमाधव जोशी यांनी ग्राहक चळवळीचा समग्र व सखोल विचार केला होता. त्यांनी ग्राहक चळवळीची रूपरेषा सुरुवातीलाच स्पष्ट लिहून ठेवली होती-

- शोषणमुक्त समाजाची निर्मिती- आज असे एकही क्षेत्र नाही जिथे ग्राहकांचे शोषण होत नाही. संघटित ग्राहकच शोषणाला शह देऊ शकतात, दरांवर व दर्जावर नियंत्रण ठेवू शकतात आणि अर्थव्यवस्था निकोप करू शकतात.
- अर्थ व्यवहारावर समाजाचे नियंत्रण हवे. त्यासाठी ग्राहक हिताचे कायदे करणे आणि त्याच्या अंमलबजावणीसाठी प्रयत्न करणे, ग्राहकांची जागृती- ही कामे ग्राहक पंचायतीने सतत करायला हवी.

- ग्राहक चळवळ ही व्यवस्था सुधारणारी हवी. प्रत्येक व्यवस्था शोषणमुक्त होऊन तिचा लाभ सर्व ग्राहकांना व्हावा, यासाठी ग्राहक पंचायतीने सतर्क राहायला पाहिजे.

ग्राहकांना गटागटाने एकत्र ठेवेल, त्या गटांमध्ये स्नेह, सहकार्य व सहजीवन राहिल, परस्परावलंबनाने हे समूह एकत्र राहतील, असे अनेक छोटे संघ मिळून ग्राहक संघटित होत राहतील- म्हणून आपल्या संस्थापकांनी ग्राहक संघांची रचना केली.

आता आपल्यासमोर आव्हान आहे की अधिकाधिक ग्राहक संघ निर्माण करणे, त्यात वाढ करत राहणे. त्यामुळे मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या कामाचा लाभ घेणाऱ्या, महत्त्व पटलेल्या प्रत्येकाने ग्राहक संघ संघटित करण्याचे काम महत्त्वाचे मानले पाहिजे. यंदा गुढी उभारताना अध्यक्ष, कार्याध्यक्ष, विश्वस्त अशा सर्वांनीच अशी साद दिली आहे.

ग्राहकांपुढची आव्हाने सतत वाढत आहेत. १९७५ मध्ये संस्थापकांनी मांडलेली महागाई, नफेखोरी, अनिष्ट प्रथा ही कारणेही आहेत. आणि नवीन आव्हानांची भर पडली आहे. ग्राहकांच्या उपभोगाचा अतिरेक, चंगळवाद, झटपट डिलिव्हरीचा अवाजवी हव्यास, कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या वापराने ग्राहकांवर नजर ठेवणे, त्यांना भंडावून सोडणे- अशा अन्याय्य व्यापारी पद्धती, इत्यादी. त्यांवर मात करण्यासाठीच तर ग्राहक संघटन, प्रबोधन, रचनात्मक कार्य आणि संघर्ष ही चतुःसुत्री बिंदुमाधव जोशी यांनी सांगितली होती. ही चारही कामे सुरळीत होण्यासाठी आपले ग्राहक संघटन मजबूत हवे. कार्यकर्त्यांचे मोहोळ हवे.

संस्थेच्या संस्थापकांनी ५० वर्षांपूर्वी मांडलेले विचार आणि ग्राहक संघांचे त्यांनी रुजवलेले मॉडेल आज आपल्यापुढे धुवताऱ्यासारखे अढळ आहेत. काही मिनिटांत घरपोच सामान मिळण्याच्या काळातही, थोडे कष्ट पडले तरी ग्राहक संघ टिकवण्याची, वाढवण्याची जबाबदारी आपल्या सर्वांची आहे, ती म्हणूनच! आणि संस्थेची 'स्वयंसेवी व स्वयंपूर्ण' ही बलस्थाने बळकट ठेवायची तर स्वयंस्फूर्त कार्यकर्त्यांची कमतरता भासणार नाही, हेही प्रॉमिस आपण आपल्या संस्थेला देत, पुढे झाले पाहिजे!

- शुभदा चौकर

सुवर्णकाळ

माझ्यासाठी हा एक भाग्ययोग!

संस्थेच्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्त आपल्या ग्राहक मासिकात, सुरुवातीच्या काळात भरीव काम केलेल्या ज्येष्ठांची मनोगते प्रसिध्द करणार आहोत. त्यासाठी संस्थेच्या ज्येष्ठ, महनीय कार्यकर्त्यांना आम्ही फक्त दोन प्रश्न विचारले. त्यांची थोडक्यात उत्तरे असलेली मनोगते आपल्याला या सदरात वाचायला मिळतील.

या दुसऱ्या भागात आपल्या विश्वस्त आणि संस्थेच्या घडणीत मोठे योगदान असलेल्या ज्येष्ठ कार्यकर्त्या ललिता कुलकर्णी यांची मुलाखत-

पुनर्लेखन करण्यापासून ते लेख लोकसत्तेच्या एक्सप्रेस टावर्स येथील कार्यालयात स्वतः घेऊन जाण्याचे काम मी आनंदाने केले. अशा भेटींमध्ये उपसंपादक चंद्रशेखर वाघ यांच्याशी अनेकदा तर संपादक माधव गडकरी यांच्याशी क्वचित होणारा संवाद हा एक 'बोनस' होता.

दरम्यान संपादकाअभावी बंद पडलेले ग्राहक पत्रिकेचे प्रकाशन पुन्हा सुरू करावे असा निर्णय कार्यकारिणीने घेतला व तीही जबाबदारी ओघानेच माझ्याकडे आली. तीही अनेकांच्या सहकार्याने पार पाडताना असा अंक असेल तर ग्राहकचे प्रकाशन अवश्य सुरू ठेवा हा अध्यक्ष श्री. गंगाधरराव यांचा अभिप्राय श्री. अनंतराव पेंडसे या ज्येष्ठ कार्यकर्त्यांकडून समजला. तेव्हा माझ्या मनातील धाकधूक कमी झाली. (त्या काळी कार्यकर्त्यांच्या कामाचे तोंडावर कौतुक करण्याची प्रथा नव्हती.)

याच सुमारास नुकत्याच स्थापन झालेल्या ग्राहक शिक्षण प्रमुखाचे पद रिक्त झाल्याने ती जबाबदारी ही माझ्याकडे आली. महिला मंडळे, सामाजिक संस्था येथे व्याख्याने, शिबीरांचे आयोजन, पथनाट्ये, पुस्तिका प्रकाशन, आकाशवाणी व दूरदर्शनवरील कार्यक्रम इ. उपक्रम करताना नवनिर्मित विभागीय समित्यांमधून अनेक कार्यकर्ते मदतीला आले. या काळात नववी व दहावीच्या अभ्यासक्रमात नव्यानेच समावेश झालेला 'ग्राहक संरक्षण' या विषयावरील पाठ शिकवण्यात शिक्षकांना मदत म्हणून एक टिपण तयार करून ते मागणीनुसार विनामूल्य महाराष्ट्रातील अनेक शाळांना पाठवले. तसेच सेबीच्या योजनेचा एक भाग म्हणून गुंतवणूकदार मार्गदर्शनाचे काही कार्यक्रम महाविद्यालयीन कार्यकर्त्यांच्या मदतीने आयोजित केले होते.

आजवर केलेल्या कामाची पावती म्हणून की काय माझे नाव १९९० मध्ये ग्राहक संरक्षण कायद्याखाली निर्मित मुंबई जिल्हा ग्राहक तक्रार निवारण मंच सदस्यपदासाठी सुचवले गेले. तेथील कामाचे स्वरूप आजवर केलेल्या कामापेक्षा खूपच निराळे आणि आव्हानात्मक होते. या काळात पंचायतीसाठी लेखनापलीकडे काही काम करणे शक्य नव्हते. परंतु तेथून परत आल्यावर अनुक्रमे कार्यवाह

प्रश्न १ : तुमच्या कार्यकालात तुम्ही ग्राहक पंचायतीसाठी केलेले कोणते काम तुम्हाला कायम आनंद, समाधान देत राहिले?

उत्तर : १९८३ मध्ये आमचा ग्राहक संघ स्थापन झाला आणि मी मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या परिवारात सहभागी झाले. दोन वर्षांनंतर माझा कार्यकारिणीत समावेश झाला. त्या सुमारास वितरणा पलिकडे ग्राहक चळवळीची काही कामे करावीत असा विचार सुरू झाला होता. कार्यकर्त्यांची संख्या मर्यादित होती. त्यामुळे एखादे हाती घेण्याचा निर्णय झाला व त्यासाठी कार्यकर्त्यांचे नाव कार्यकारिणीने ठरवले की ती जबाबदारी कार्यकर्त्यांने स्वीकारायची असा अलिखित नियमच होता. मुंबई ग्राहक पंचायतीतील माझ्या कामाची सुरुवात कै. प्रतिभाताई गोडबोले यांच्या मार्गदर्शनाखाली स्तनपान प्रचार मोहिमेपासून झाली. त्यामध्ये आम्ही निरनिराळ्या प्रसुतीगृहांना भेट देऊन तेथील प्रमुखांच्या परवानगीने नवमातांना स्तनपानाचे महत्त्व सांगत असू. हे काम फारसे आवडले नसले तरी कर्तव्य बुद्धिने सुमारे वर्षभर केले. या काळात बालमोहन विद्यामंदिरात बालरोगतज्ज्ञांचा एक परिसंवाद आयोजित करून नंतर एक पुस्तिकाही प्रसिद्ध केल्याचे आठवते.

१९८५ मध्ये ग्राहकांशी हितगुज या सदराचा प्रस्ताव 'लोकसत्ता' या वृत्तपत्राकडून आला. तो स्वीकारून त्या सदराची जबाबदारी कार्यकारिणीने माझ्यावर सोपवली. लेखनाचा कोणताही अनुभव नसताना अन्य कार्यकर्त्यांच्या सहकार्याने मी ती यशस्वीपणे पार पाडली. या सदराला वाचकांचा उत्साहवर्धक प्रतिसाद मिळाला. विषय ठरवणे, अभ्यास करून लिहिणे कार्यकर्त्यांच्या लेखांचे

व त्यानंतर कार्याध्यक्ष या पदांची जबाबदारी कार्यकारिणीने माझ्यावर सोपवली. ती यथाशक्ती पार पाडताना विभागातील कार्यकर्त्यांपासून ते मंत्रालयातील अधिकाऱ्यांपर्यंत अनेकांशी संवाद साधण्याचा वेगळाच अनुभव मिळाला. १९९० नंतर केंद्र शासनाच्या नवीन आर्थिक धोरणाचा परिणाम म्हणून की काय स्वेच्छानिवृत्ती घेतलेले अनेक नवीन कार्यकर्ते संस्थेशी जोडले गेले. त्यामुळे कार्यकर्त्यांची उणीव कधी भासली नाही. या कार्यकर्त्यांसाठी देवळाली येथे आयोजित केलेली शिबीरे हा एक संस्मरणीय अनुभव होता. २००३ मध्ये काही वैयक्तिक अडचणींमुळे मी कार्याध्यक्षपदाचा राजीनामा दिला व २००५ मध्ये मुंबईचा निरोप घेतला. पण मुंबईतील वीस वर्षांच्या या कार्यकाळात मला विविधांगी कार्यानुभव, आत्मविश्वास, समाधान आणि अनेकांचा स्नेह मिळाला. त्यामुळेच मुंबई ग्राहक पंचायतीतील माझा प्रवेश हा माझ्यासाठी एक भाग्ययोग होता असे मला वाटते.

प्रश्न २ : संस्थेला पुढे नेण्यासाठी आजच्या कार्यकर्त्यांनी कोणते काम आवर्जून हाती घ्यावे आणि का, असे तुम्हाला वाटते ?

उत्तर : आपल्या संस्थापकांनी एका आगळ्यावेगळ्या वितरण व्यवस्थेद्वारे एक उत्तम संघटना बांधून चळवळीसाठी एक भक्कम पाया तयार केला. त्यावर नंतरच्या काळात कार्यकर्त्यांनी ग्राहक शिक्षण, ग्राहक हिताच्या मोहिमा, तक्रार मार्गदर्शन व एकूणच ग्राहक संरक्षण या क्षेत्रात लक्षणीय कामगिरी केली. विशेषतः ग्राहक संरक्षण कायदा १९८६ अंमलात आल्यानंतरच्या काळात कायद्याद्वारे ग्राहक संरक्षण या क्षेत्रात आपल्या कार्यकर्त्यांनी ग्राहक संरक्षण कायदा व रेषा कायदा यांच्या बाबतीत ऐतिहासिक योगदान दिले आहे. आज संस्थेत कायद्याच्या क्षेत्रात उत्साहाने काम करणारी कार्यकर्त्यांची उत्तम टीम तयार झालेली आहे. त्याचबरोबर आंतरराष्ट्रीय स्तरावरही ग्राहक हक्क, ग्राहक संरक्षण इ. बाबतीत लक्षणीय कार्य कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे यांच्या नेतृत्वाखाली होत आहे. हे सर्व कार्य निश्चितच संस्थेसाठी अभिमानास्पद आहे.

याच बरोबर देशातील सर्वसामान्य ग्राहकांच्या दृष्टीने महत्वाच्या अशा शिक्षण आणि आरोग्य या क्षेत्रात त्यांना संरक्षण देण्याच्या गरजेकडे कार्यकर्त्यांनी लक्ष द्यावे असे सुचवावेसे वाटते. गेल्या काही वर्षांत या क्षेत्रात खाजगी भांडवलाला अधिक वाव देण्याच्या शासनाच्या धोरणामुळे अनेक प्रश्न निर्माण होत आहेत. त्याबाबतीत निदान धोरणाच्या पातळीवर संस्थेने आपले योगदान देणे गरजेचे वाटते. उदा. अलीकडेच खाजगी शिकवणी वर्गासाठी मार्गदर्शक तत्वे शासनाने जाहीर केली आहेत. ती ग्राहकस्नेही व परिणामकारक व्हावीत यासाठी कार्यकर्ते प्रयत्न करू शकतात. शिक्षण व आरोग्य या क्षेत्रातील प्रश्नांमध्ये त्या त्या क्षेत्रातील तज्ज्ञांचे मार्गदर्शन, सहभाग इ. मिळवणे गरजेचे आहे. संस्थेने आजवर आपल्या कार्याने मिळवलेली विश्वासाहता लक्षात घेता असे सहकार्य निश्चितच मिळेल. या कामासाठी कार्यकर्त्यांचा एक स्वतंत्र गटही निर्माण करावा लागेल. एखादे काम हाती घेतले की कार्यकर्ते उभे राहतात हा आजवरचा अनुभव बळ देणारा आहे.

– ललिता कुलकर्णी, विश्वस्त, मुंबई ग्राहक पंचायत

‘ग्राहक मासिक’ – मागणी नोंदवताय ना ?

नमस्कार मंडळी,

आपले ‘ग्राहक तितुका मेळवावा’ हे मासिक आपण सर्व सभासदांना दरमहा देतो.

कागद, छपाई, डिलिव्हरी यांसाठी आपली संस्था खर्च करत असते. यातले काही वाया जाऊ नये, म्हणून आपण एक नवीन कल्पना राबवायला सुरुवात केली आहे.

१. आपल्या मागणीपत्रकात सर्व वस्तूंच्या यादीत ‘ग्राहक मासिक’ हेही समाविष्ट आहे. त्यापुढे किंमत ० लिहिलेली असेल, कारण आपल्याला ते विनामूल्य मिळणारच आहे. मात्र तुम्ही आठवणीने १ असा आकडा टाईप करायचा आहे. म्हणजे ते आपल्याला नक्की मिळेल.
२. ‘ग्राहक मासिक’च्या मागणीचा रकाना रिकामा सोडलात तर तुम्हाला ग्राहक मासिक मिळणार नाही. त्यामुळे तुम्ही १ अशी मागणी नोंदवायला विसरू नका.
३. काही कारणाने बाकीच्या वस्तू नकोत, पण मासिक हवे आहे, त्यांनीही मागणीपत्रक ओपन करून मासिकाची मागणी नोंदवायला हवी.

– कार्यवाह, मुंबई ग्राहक पंचायत

सुवर्णक्षण

व्यक्तिमत्व विकासाची शाळा!

आपण जाहीर केलेल्या सुवर्णक्षण स्पर्धेला चांगला प्रतिसाद मिळाला आहे. त्यातील काही निवडक व प्रातिनिधिक अनुभव दर महिन्याच्या अंकात वाचायला मिळतील.

नवी मुंबई ऐरोली येथे राहणारी मी एक साधारण गृहिणी. घर आणि मुलं इतकंच माझं विश्व. २०१० साली मला मुंबई ग्राहक पंचायत ह्या संस्थेची माहिती मिळाली. एक महिन्याआधी मागणी करायची आणि महिन्यानंतर सामान मिळतं म्हणून मी दुर्लक्ष केलं, मला ते किचकट वाटलं. नाही हो करत मी MGP ची सभासद झाले. वर्षानंतर आमचा एक स्वतंत्र इडन पार्क नावाचा संघ स्थापन झाला आणि त्या संघाची संघप्रमुखाची जबाबदारी माझ्यावर आली.

आता सर्व व्यवहार ऑनलाईन होतात. तेव्हा मात्र बँकेत जाऊन पैसे भरावे लागत असत, मागणीपत्रक कुरिअर करावे लागे. ठाण्याला जाऊन बिल आणावे लागे. पूर्वी माझ्या घरचे बँकेचे व्यवहार माझे यजमानच करत असत. मी कधी बँकेत जात नसे. पण MGP मुळे मी बँकेत जाऊ लागले आणि मला बँकेचे व्यवहार कळू लागले. प्रवास कधी एकटीने केला नव्हता पण बिल आणण्याच्या निमित्ताने मी ठाण्याला जाऊ लागले.

सामान महिन्यानंतर येते त्यामुळे सामानाचे नियोजन कसे करावे ते कळू लागले. अतिरिक्त सामान घेणे टाळू लागले. घरात सर्वांना सामान आवडू लागले.

MGP मध्ये वितरण शिवाय अनेक विभाग आहेत, त्यात शिक्षण विभागात मी जोडली गेले. अंधेरीला ग्राहक भवनात आम्हाला प्रशिक्षण देत असत. पनवेलच्या शैलजा आपटे मॅडम यांच्या मार्गदर्शनाखाली आम्ही शाळेमध्ये ग्राहक जागृतीचा वर्ग घेऊ लागलो. मुलांना सजग करता करता मी कशी सजग झाले, हे माझे मलाच कळले नाही. शिवाय आपसूकच शिक्षक होण्याची हौस भागली, जी लग्न झाल्यावर डी.एड. मध्ये नंबर लागल्यावर सुध्दा होऊ शकली नव्हती.

पर्यावरण विभागात काम करताना कापडी पिशव्याचं महत्त्व कळलं आणि त्यामुळच १२ वर्षे झाली मी बाजारातून प्लास्टिकची पिशवी घेतलेली नाही. कचऱ्याचं नियोजन करत ओल्या कचऱ्याचे खत घरीच बनवू लागले.

कोरोना काळात नेट वर मीटिंग होत असत. त्यामुळे तंत्रज्ञान वापरायची सवय लागली. एकदा भांड्याच्या दुकानातून टोस्टर

घेतला होता पण वापरताना तो व्यवस्थित गरम होत नव्हता. दुकानात गेल्यावर तो बदलून देतच नव्हता. त्याला MGP चे ओळखपत्र दाखवले. तर लगेच काही न बोलता त्याने टोस्टर बदलून दिला.

MGP मुळे खूप मैत्रिणी मिळाल्या, ज्या खूप छान लेखन करतात. त्यामुळे माहिती मिळत गेली. BIS म्हणजे काय हे ही माहित नव्हते. त्याची कार्यशाळा अनुभवता आली. माहीतगार मंडळींचा सहवास मिळाला.

MGP ची मी सभासद आहे, ह्याचा मला खरंच अभिमान वाटतो. माझी मला नव्याने ओळख झाली! MGP ही व्यक्तिमत्व विकासाची एक शाळाच आहे. त्यामुळे मी मानसिक, वैचारिक आणि सामाजिकरित्या समृद्ध होत गेले, हयाबदल मी MGP ची ऋणी आहे.

– जयश्री वानखेडे, नवी मुंबई

तान्हा मुलांना काय देताय? तपासून पहा

तान्हा मुलांचे पूर्ण पोषण होण्यासाठी आईच्या दुधाव्यतिरिक्त पूरक सकस आहार म्हणून काही माता बाहेरचे तयार अन्न देतात. त्यात नेस्ले कंपनीचे एक उत्पादन 'सेरेलॅक' या बालान्नाचा मोठा वाटा आहे. नेस्ले या स्विस बहुराष्ट्रीय कंपनीची भारतात १५ उत्पादने आहेत, जी नवजात मुलांना देतात. नेस्लेचे सेरेलॅक हे बालान्न ६ महिने ते २ वर्षे या वयोगटातील मुलांसाठी बनले आहे. 'पब्लिक आय' या सर्वे करणाऱ्या स्विस संस्थेला असे दिसून आले आहे की, सेरेलॅक मध्ये जास्त प्रमाणात साखर घातलेली आहे. पण त्यात अजून खटकणारी गोष्ट म्हणजे, फक्त आफ्रिका आणि आशियातील विकसनशील देशांमध्ये हे उत्पादन वितरित करताना त्यात साखर आहे. पण इंग्लंड, जर्मनी, यूरोप आणि अमेरिका सारख्या विकसित देशात मात्र नेस्लेची उत्पादने साखरविरहित असलेली विकली जातात.

आंतरराष्ट्रीय मार्गदर्शक तत्वांनुसार लहान मुलांच्या अन्नपदार्थांमध्ये साखर घालण्यास मनाई आहे. पण नेस्ले कंपनीने या नियमाचे उल्लंघन केले आहे. सेरेलॅकच्या प्रत्येक वेळच्या सेवनात ३ ग्राम शर्करेची मात्रा आहे, जी नवजात बालकांसाठी हानिकारक आहे. ही अतिरिक्त साखर पोटात गेल्यामुळे बालकांना मोठेपणी लठ्ठपणा आणि काही गंभीर आजार होऊ शकतात. हे टाळण्यासाठी 'पब्लिक आय'च्या या अहवालानंतर भारतातील अन्न परीक्षण करणारी संस्था FSSAI (फूड सेफ्टी अँड स्टँडर्ड्स ऑथॉरिटी ऑफ इंडिया – भारतीय अन्न सुरक्षा आणि मानांकन प्राधिकरण) ने या उत्पादनाचे परीक्षण करण्याचे ठरवले आहे. कारण शेवटी हा भारतातील नवजात मुलांच्या आरोग्याचा गंभीर प्रश्न आहे.

संकलन – सुमिता चितळे

आता ग्राहक संघांचेही पुनर्वसन

पुनर्विकासामुळे विस्कळीत झालेले आपले अनेक संघ विविध ठिकाणी स्थलांतरीत झाले आहेत. ह्या विस्कळित संघांचे काय आणि कसे करावे जेणेकरून ह्या सदस्यांना वाटप देता येईल, ह्यावर विचार चालू होता.

अर्धे मुंबई शहर पुनर्विकासात गुरफटलेले असल्याने अनेक संघ-सदस्य विविध ठिकाणी स्थलांतरीत झाले आहेत. त्यांना आपल्या वाटप यंत्रणेत कसे टिकवायचे, हा मोठा गहन प्रश्न होता. त्यातूनच एक अभिनव कल्पना आकार घेती झाली. विस्कळित सदस्यांचा एक संघ स्थापन करायचा, ही कल्पना काही कार्यकर्त्यांकडे मांडली. ही जबाबदारी कार्यकारिणी सदस्य आलोक हर्डीकर यांनी घेतली. त्यासाठी आलोक यांनी गुगल फॉर्म तयार करून माहिती घ्यायची, शीला देवळेकर यांनी ह्या माहितीचे संकलन करायचे आणि पुढील कार्यवाहीसाठी comsoft या सेवा पुरवठादारांकडे सुपूर्द करायचे ठरले. अशा यंत्रणेसाठी आपल्या विविध भौगोलिक विभागात केंद्र उभारायची, असेही ठरले आणि काम सुरू झाले. पार्ल्याच्या वाटपासाठी महिन्याचा दुसरा शनिवार निश्चित झाला.

प्रत्यक्ष वाटपासाठी वेगळी टीम तयार झाली. जसजसा गुगल फॉर्म पार्ले, अंधेरी एरियामध्ये फिरत गेला, तसे सदस्य नोंदणी करू लागले. पहिला प्रयोग पार्ले आणि ग्राहक भवन येथे करायचा ठरला.

मुद्दाम हे वाटप शनिवारी करायचे ठरले. ह्या नवीन सदस्यांना पार्ल्याला एका ठिकाणी किंवा ग्राहक भवनला (जुहू) सामान

घ्यायला यायचे होते. नेहमीप्रमाणे सामान संघात जाणार नव्हते. त्याप्रमाणे सदस्यांची नोंदणी मग त्यांचा संघ तयार करून नाव देणे, नंबर देणे आणि सदस्यांचा User ID घेऊन मागणीपत्रक भरायला सांगणे, ही कामे त्वरेने झाली.

पार्ले येथे १२० आणि जुहू येथे १६ सदस्य तयार झाले. पार्ले पूर्व येथील 'नाडकर्णी सभागृह' आता दर महिन्याच्या दुसऱ्या शनिवारी भाड्याने घेतले आहे. नाडकर्णी सभागृहात १३ एप्रिलला संस्थेच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षातील हा पहिला प्रयोग करण्यात आला. साधारण २५ सदस्यांचा १ संघ असे ५ संघ तयार झाले आहेत. ह्या सर्वच संघांना फुलांची नावे देण्यात आली आहेत. जाई, जुई, मोगरा, बकुळ, सुरंगी, चाफा आणि गुलाब. ह्यांचा सुगंध छान दरवळू लागलाय!

१३ एप्रिल रोजी प्रत्यक्ष वाटपाच्या दिवशी कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे ह्यांनी गणेश पूजन करून ह्या नवीन ऑनलाईन संघाचा श्रीगणेशा केला. १३ एप्रिलला पार्ले विभागाच्या कार्याध्यक्ष अंजली खरे ह्यांनी कामाची जबाबदारी स्वीकारली. त्यांच्याच विभागातील सुनेत्रा राजाध्यक्ष, बीना पितळे तसेच अनघा आचरेकर असे अनेक कार्यकर्ते ह्या संघासाठी उभे राहिले. प्रदीप रावराणे खरेदी अधिकारी उपस्थित होते. कार्यालयीन कर्मचारी अक्षय सावंत, प्राजक्ता गवस, समीर गिडये वाटपासाठी झटत होते. मेंबरशिपचा चेक घेणे, सामानाचे चेक घेणे, सदस्यांच्या नोंदी ही कामे ह्या मंडळींनी केली. आपले कर्मचारी सामान काढून देत होते. सामान घेणाऱ्या सदस्यांचे आनंदीत चेहरे पाहून खूप छान वाटले. येणाऱ्या प्रत्येक सदस्याला पेढा देऊन मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या कुटुंबात सहभागी झाल्याबद्दल त्यांचे स्वागत करण्यात आले.

दुपारी ३ ते ५ ही वेळ ग्राहक भवन येथे 'गुलाब' संघाला सामान नेण्यासाठी देण्यात आली होती. जुहू येथील आपल्या 'ग्राहक भवन' येथे गुलाब संघाचे वाटप झाले. अलका मोकाशी, उल्का पाटील या दोन कार्यकर्त्यांनी ह्या वाटपाची जबाबदारी घेतली.

(...पान क्र. १९ पाहा)

गोरेगाव पेठ दिमाखात संपन्न !

मुंबई ग्राहक पंचायतीचे सुवर्ण महोत्सवी वर्षात पदार्पण आणि त्याचदरम्यान ११ ते १५ एप्रिल या आर्थिक वर्षातील गोरेगाव येथील पहिली पंचायत पेठ म्हणजे दुधात साखरच! हा दुधशर्करा योग संस्मरणीय करायचाच, असे गोरेगाव विभागाने नसते ठरविले तरच नवल. कार्यकर्त्यांचा उत्साह घरचे लग्नकार्य असावे तसा ओसंडून वाहत होता.

गोरेगाव पेठ उद्घाटक डॉ. बाळ इनामदार व डॉ. नीलिमा इनामदार

११ एप्रिलला पेठेचा शुभारंभ झाला. विभागाचे कार्याध्यक्ष शशिकांत साळवी यांनी सर्वांचे स्वागत केले. पेठेच्या उद्घाटनासाठी गोरेगावातील ज्येष्ठ, नामवंत स्त्री रोग तज्ज्ञ डॉ. बाळ इनामदार आणि डॉ. नीलिमा इनामदार लाभले. डॉ. इनामदार हे संस्थेचे अनेक वर्षे सभासद आहेत. रोटरी क्लबशी संलग्न आहेत. डॉ. इनामदार म्हणाले, 'शिक्षण चार प्रकारांनी होत असते. गुरू, पुस्तक, निरीक्षण आणि अनुभव. मुंबई ग्राहक पंचायतचे काम या चारही प्रकारच्या शिक्षणाला कवेत घेणारे आहे. त्यामुळे ही संस्था शिक्षणाच्या सर्व प्रकारांना स्पर्श करते आहे.' 'रोटरी'तर्फे ग्राहक चळवळीसाठी आणि ग्राहक शिक्षणासाठी मदत करण्याची आणि आपल्या संस्थेशी जोडून राहण्याची इच्छा त्यांनी व्यक्त केली. आपल्या संस्थेच्या कामाविषयी त्यांना उत्सुकता, आस्था आणि कौतुकही आहे, असे त्यांच्या भाषणातून दिसून आले.

पेठ समिती अध्यक्ष अनुराधा देशपांडे यांनी उपस्थित कार्यकर्त्यांशी संवाद साधला. त्यांनी त्यांच्या भाषणातून पंचायत पेठेतील 'सेतू बांधा रे' हा अनोखा उपक्रम, ग्राहक शिक्षणाचा संस्थेचा वसा आणि संस्थेचे विविधांगी काम यांची माहिती दिली.

पंचायत पेठेत उत्साही कार्यकर्त्यांची लगबग सतत चालू होती. अगदी पहिल्या दिवसापासून रोजच पेठेला ग्राहकांचा उदंड प्रतिसाद लाभला. खरेदीचा आनंद, काहीतरी नवीन पाहिल्याचे समाधान प्रत्येकाच्या चेहऱ्यावर दिसत होते. स्टॉलची मांडणी नेहमीप्रमाणेच

आकर्षक होती. काही नवीन स्टॉल खूप सुरेख आणि नाविन्यपूर्ण आहेत, असे अनेक ग्राहकांनी सांगितले.

पेठेत येणाऱ्या प्रत्येकास काही सोनेरी क्षण देता यावेत आणि काहीना आपल्या आठवणी जाग्या करता याव्यात, या उद्देशाने शुभदा चौकर यांच्या संकल्पनेतून अनोखा सेल्फी स्टॉल उभारण्यात आला होता. ह्या 'सेल्फी पॉईंट'मध्ये एक प्रतीकात्मक सोनेरी वृक्ष साकारला होता. त्यामागे आपल्या संस्थेची तत्वे आणि कामे अधोरेखित करणारा वृक्ष चितारलेला होता. कार्यकर्त्यांनी विविधांगी कागदी फुले एका टोपलीत कापून ठेवली होती. ग्राहकांनी या फुलांवर आपला अभिप्राय लिहून मग सुवर्ण वृक्षाला अडकवायचा आणि त्याबरोबर सेल्फी किंवा फोटो काढायचा. हा कोपरा सर्व ग्राहकांच्या आकर्षणाचा मोठा केंद्रबिंदू ठरला होता. पेठ संपताना हा वृक्ष पुष्परूपी अभिप्रायांनी बहरून गेला होता. ही कल्पना साकारण्यासाठी राजेंद्र राणे आणि सविता दोंडे यांचा सहभाग उल्लेखनीय!

पेठेत ह्या वर्षी अजून एक उपक्रम राबविला गेला, तो म्हणजे 'चालता बोलता खेळ'! कार्यकर्त्यांनी छोटे छोटे प्रश्न काढले होते. ज्यांनी उत्तरे बरोबर दिली त्यांना बक्षिस म्हणून एक कापडी पिशवी देण्यात आली. या दोन्ही नवीन उपक्रमांत नवीन कार्यकर्त्यांचा पुढाकार होता.

मनीषा मोडक आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी वितरणाचा स्टॉल उत्तम सांभाळला. मालाड विभागाच्या कार्याध्यक्षा भाग्यश्री सामंत ह्यांनी आणि गोरेगावातील अन्य कार्यकर्त्यांनी त्यांना छान मदत केली. त्याचबरोबर संस्थेच्या शिक्षण विभागाने आयोजित केलेला 'जागो ग्राहक' या स्टॉलवर ग्राहक शिक्षणाची विविधांगी माहिती देण्याचे काम संस्थेच्या अनेक विभागातील कार्यकर्ते उत्साहाने करत होते. BIS (Bureau of Indian Standards) तर्फे काही तज्ज्ञ मंडळीही येऊन या स्टॉलवरून ग्राहकांना मार्गदर्शन करत होती. उल्लेखनीय बाब म्हणजे विवेक कॉलेज गोरेगाव येथील विद्यार्थ्यांनी ग्राहक संरक्षण कायद्यावर बनविलेले फिरते मॉडेल ठेवण्यात आले होते. त्यासंबंधी माहिती देण्यासाठी त्यांचे विद्यार्थी दोन दिवस उपस्थित होते.

अशा अनेक नवकल्पनांनी सजलेल्या या ५ दिवसांच्या पंचायत पेठेची एकूण उलाढाल ९५ लाख रुपये झाली. गोरेगाव विभागीय समिती, पंचायत पेठ समिती यांच्या संयुक्त सहकार्यातून साकारलेली ही सुवर्णमहोत्सवी वर्षातील पहिली पंचायत पेठ उत्साहात संपन्न झाली.

– वसुंधरा देवधर

– चंद्रशेखर भोसले

गुढी उंच उभारली ग्राहक हिताची मुंबई ग्राहक पंचायत नामक चमत्काराची

कोणी रांगोळ्या काढताहेत, कोणी तोरण बांधताहेत. कोणी गुढीची तयारी करताहेत तर कोणी पूजेची. जिकडे तिकडे घरचं कार्य असल्याप्रमाणे नटून थटून आलेल्या कार्यकर्त्यांची लगबग चालू आहे. वातावरण प्रफुल्लित आहे, उत्साह नुसता ओसंडून वाहत आहे. अशा वातावरणात ग्राहक भवनात गुढी उभारण्याचा समारंभ चालू होता.

गुढी पाडव्यालाच १९७५ साली मुंबई ग्राहक पंचायतीची मुहूर्तमेढ रोवली गेली. श्री. बिंदू माधव जोशी, सुप्रसिध्द संगीतकार श्री. सुधीर फडके आणि श्री. मधुकर राव मंत्री यांच्या दूरदृष्टीमुळे संस्थेची स्थापना झाली. ज्योतीने ज्योत लावावी तसा समान विचारांच्या कार्यकर्त्यांचा हातभार लागत होता आणि संस्थेचा प्रभाव, पसारा वाढतच होता. संस्था वाढतच होती. अशा रीतीने मुंबई ग्राहक पंचायत आपल्या वाटचालीची ४९ वर्षे पूर्ण करून ५०व्या वर्षात मंगळवार दिनांक ९ एप्रिल गुढीपाडव्याला पदार्पण करती झाली. एखाद्या स्वयंसेवी संस्थेने वाटचालीची ४९ वर्षे पूर्ण करावी हे खरं तर अप्रूप, याउपपर संस्थेने आंतरराष्ट्रीय पातळीवर ठसा उमटवावा हे तर विस्मयकारीच आहे. या पार्श्वभूमीवर ग्राहक भवनावर गुढी उभारताना कार्यकर्त्यांचा उत्साह ओसंडून वाहत नसता तरच नवल.

खास सुवर्णमहोत्सवानिमित्त लोगो तयार केला आहे. तो आपल्या गोडाऊनच्या भिंतीवर रंगवून घेतला आहे. सर्वात प्रथम त्याचे अनावरण करण्यात आले आणि तिथे तोरण बांधले गेले. फाटक आणि दर्शनी दरवाजालाही तोरण बांधले. ग्राहक भवन

अशा रीतीने सजले होते. यात भर पडली ती दरवाजात पडलेल्या पारिजातकाच्या सड्याने. नंतर सर्वजण ग्राहक भवनच्या गच्चीवर गेले. संस्थेचे कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे आणि संस्थेचे विश्वस्त श्री. संजीव मंत्री सर यांनी गुढी उभारली आणि गुढीची साग्रसंगीत पूजा केली. पेढे वाटून सर्वांचे तोंड गोड करण्यात आले.

सर्व कार्यकर्त्यांना ग्राहक भवनात येणे शक्य नव्हते. त्यांनाही सहभागी व्हायचे होते. त्यांच्यासाठी दृक्श्राव्य सभा आयोजित करण्यात आली होती. संस्थेच्या कार्यवाह अनिता खानोलकर यांनी सूत्रसंचालनाची धुरा सांभाळली. अध्यक्ष डॉ. बाळ फोंडके, कार्याध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे, संस्थेचे विश्वस्त संजीव मंत्री यांनी आपली मनोगते व्यक्त केली आणि संस्थेच्या पुढच्या वाटचालीला शुभेच्छा दिल्या. प्रत्यक्षात उपस्थित असलेल्या आणि ऑनलाईन पद्धतीने हजर असलेल्या अनेक कार्यकर्त्यांनी दृक्श्राव्य माध्यमातून आपली मनोगते सांगितली आणि संस्थेला शुभेच्छा दिल्या. नंतर सर्वांचा नाश्ता व चहा झाल्यावर कार्यक्रमाची सांगता झाली. यामध्ये आपले चार कर्मचारी सुटीचा दिवस असूनही या कार्यक्रमात सामील झाले होते. ते चार कर्मचारी म्हणजे अक्षय सावंत, सचिन नाईक, महेश भातडे आणि समीर गिडये. त्यांच्या मदतीशिवाय हा कार्यक्रम सुरळीत पार पडू शकला नसता त्यांना मनापासून धन्यवाद.

अशी ही गुढी येणाऱ्या काळात अधिकाधिक उंच भरारी घेवो, संस्था आणखी मोठी होवो हीच मनापासून प्रार्थना.

– मंगला गाडगीळ

विनम्र अभिवादन सोहळा - एक हृद्य संध्याकाळ

गोरगावची, या आर्थिक वर्षातील पहिली पंचायत पेठ ११ ते १५ एप्रिल या पाच दिवसात अत्यंत दिमाखात साजरी झाली. या पेठेच्या कालावधीत १२ एप्रिल, हा आपल्या मुंबई ग्राहक पंचायतीचा तारखेने स्थापना दिन आहे, हे लक्षात आल्यावर - संस्था पन्नासाव्या वर्षात पदार्पण करीत असताना भरलेल्या पंचायत पेठेत हा दिवस साजरा करायचाच या विचाराने विभागात एक वेगळाच उत्साह संचारला.

संस्था सुवर्ण-महोत्सवी वर्षात पदार्पण करीत असताना संस्थेच्या कामाशी काही दशके जोडलेल्या ज्येष्ठ, मार्गदर्शक आणि अनुभवी शिल्पकारांना 'प्रतिकात्मक अभिवादन' करावे ही कल्पना पेठ समितीने ही उचलून धरली. सर्वांच्या सहकार्याने सुवर्ण महोत्सवी वर्षाची सुरुवात या अभिवादन कार्यक्रमाने झाली.

अगदी १९७५ पासून संस्थेच्या जडण-घडणीत सतत मार्गदर्शन करणारे आणि ग्राहक हिताशी संपूर्ण बांधिलकी असणारे, व्यवस्था सुधारणेचा आग्रह धरणारे अशोक रावत, कार्यकर्त्यांना संस्था समजावून सांगण्यात, त्यांना संस्थेशी जोडून घेण्यात, जोडलेले ठेवण्यात, समजून आणि सांभाळून घेण्यात तत्पर प्रा. कमलाकर पेंडसे सर, गिरगाव विभागापासून थेट मध्यवर्तीपर्यंत विविध जबाबदाऱ्या काटेकोरपणे पार पाडणारे प्रा. भालचंद्र नाईक, ग्राहकहित रक्षणार्थ कायदे आणि नियमन यांच्यातील तरतुदी

सुधारणे, इथपासून आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील यंत्रणांना हलविणे व त्यांना ग्राहकाभिमुख निर्णय घ्यायला भाग पाडणे यामुळे सर्वांना परिचित झालेले सध्याचे कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे आणि आक्षेपार्ह जाहिरातीवर तुटून पडणाऱ्या, पेठ समितीच्या अध्यक्ष मा. अनुराधा देशपांडे अशा पाच मान्यवरांना 'विनम्र अभिवादन' करण्याचा हा छोटेखानी कार्यक्रम अतिशय नेटका आणि स्मरणीय झाला.

कार्यक्रमाची सुरुवात सुरेल गणेश वंदन आणि सरस्वती प्रार्थनेने झाली. या सोहळ्यासाठी निमंत्रित मान्यवरांचे स्वागत आणि तारखेचे औचित्य सांगताना त्या दिवशीच्या गौरी तृतीयेचा उल्लेख करून आपली संस्था ही सदस्यांसाठी अन्नपूर्णा आहे, ही बाब सूत्रसंचालनात अधोरेखित करण्यात आली. वाढदिवस आणि औक्षण यांचे नाते आपणास माहीत असतेच. मात्र संस्थेच्या वाढदिवशी तिच्याशी जोडलेल्या ज्येष्ठ मान्यवर व्यक्तींना 'संस्थेचे प्रतीक मानून औक्षण' करण्याची अभिनव कल्पना गोरगाव विभागातील कार्यकर्त्यांनी अमलात आणली. उपस्थिताना सुखद आश्चर्याचा धक्का देणारे हे औक्षण व्हावे यासाठी मनीषा मोडक, तनुजा गोडबोले, नेहा जोशी आणि निवेदिता महाजन यांनी शुभदा चौकर यांच्या मार्गदर्शखाली खूप मेहेनत घेतली. या तिघी आणि अनघा आचरेकर आणि मंगला गाडगीळ या पेठ आणि कार्यकारिणी सदस्य अशा पाच जणींनी औक्षण केले.

विनम्र अभिवादानाच्या शुभेच्छापत्राचे वाचन करून झाल्यावर विभागाचे कार्याध्यक्ष मा. शशिकांत साळवी यांच्या हस्ते चारही जणांना सविता दोंदे यांनी स्वतः केलेली सुंदर शुभेच्छापत्र तसेच कृतज्ञता दर्शक म्हणून सुक्या मेव्याची छोटी करंडी देण्यात आली. प्रा. कमलाकर पेंडसे सर प्रकृती अस्वास्थ्यामुळे उपस्थित राहू शकले नाहीत.

गोरेगाव विभागाचे कार्याध्यक्ष मा. शशिकांत साळवी हे सुध्दा संस्थेशी गेली सुमारे ४५ वर्षे जोडलेले आहेत. वाटप व्यवस्था सुविहितपणे चालावी आणि सदस्य संख्या वाढती असावी, यासाठी त्यांनीही खूप काम केले व आजही विभागात करीत आहेत. त्यांना मा. कार्याध्यक्षांच्या हस्ते शाल आणि श्रीफळ देऊन गौरविण्यात आले.

यानंतर गोरेगाव विभागीय कार्यकारिणी आणि संस्थेच्या मध्यवर्ती कार्यकारिणी सदस्य, अनुभवी पत्रकार शुभदा चौकर यांनी चारही मान्यवरांना बोलते केले. त्यांच्या प्रत्येकाकडे सांगण्यासारखे अनुभवांचे भांडार आहे. पण कार्यक्रमाची मर्यादित वेळ लक्षात घेऊन सर्वांनी नेमकी उत्तरे दिली.

अशोकरावांनी स्पष्ट केले की गोडबोले पती-पत्नी आणि गोविलकर दाम्पत्य यांच्यासह सगळ्यांचे लक्ष्य वाटप व्यवस्थेची नीट पायाभरणी हे होते. सुरुवातीस केवळ शनिवारी/रविवारी होणारे वाटप हळूहळू आठवड्याच्या दिवशी कसे सुरू झाले आणि मग गृहिणींचा सहभाग कसा वाढत गेला याच्या आठवणी त्यांनी जागवल्या.

प्रा. नाईकसर संस्कृत आणि वैदिक गणिताचे तज्ज्ञ आणि स्ट्रक्चरल इंजीनियरींगचे प्राध्यापक. संस्थेतील कार्यकर्त्यांनी केलेली निरपेक्ष कामे त्यांच्या बोलण्यातून उलगडली. सुरुवातीच्या काळात प्रवास खर्च सुध्दा संस्थेकडे मागू नये, अशा वृत्तीने त्यांनी आणि इतर अनेकांनी काम केले, हे जाणून नवीन कार्यकर्त्यांचे खूपच प्रबोधन झाले. स्ट्रक्चरल इंजीनियरींगचे प्राध्यापक असलेल्या नाईकसरांना आजचे संस्थेचे एकूण स्ट्रक्चर अपेक्षित होते तसे वाटते का, या प्रश्नावर त्यांनी संस्थेने काळाबरोबर केलेल्या बदलांचा उल्लेख केला.

आणि निरपेक्ष काम करणाऱ्या कार्यकर्त्यांमुळे ही संस्था भक्कम राहिली, असे ते म्हणाले.

कार्याध्यक्ष शिरीष देशपांडे यांनी अशोकरावांकडून वेळोवेळी मिळालेल्या मार्गदर्शनाविषयी बोलताना 'सिस्टीम करेक्शन'चा उल्लेख केला. सिस्टीम/व्यवस्था सुधारली की एकाचवेळी मोठ्या ग्राहक गटाचे हित कसे साधले जाते, हे त्यांनी UNGCPच्या अनुषंगाने झालेल्या कामाच्या उदाहरणाने स्पष्ट केले.

पंचायत पेठ समिती अध्यक्ष अनुराधा देशपांडे यांनी, घरात नेहेमी होणाऱ्या चर्चा, संस्थापक मधुकरराव मंत्री यांच्यापासून अनेक झपाटलेल्या, कामसू आणि विचारी व्यक्तींचा सहवास यातून त्यांचे व्यक्तिमत्व कसे घडत गेले, हे सहज समजावून सांगितले.

या गप्पा, त्यांतून डोकावणारे या सगळ्यांचे परस्परांवरील व संस्थेवरील प्रेम हे सगळे प्रत्येक उपस्थिताचे मन हेलावणारे होते.

हा कार्यक्रम सुरू असताना मा. सुभाष देसाई पंचायत पेठेला भेट देण्यासाठी आल्याचे समजले. कार्याध्यक्षांच्या विनंतीला मान देऊन श्री. सुभाष देसाई यांनी मंचावर येऊन सुवर्ण महोत्सवी वर्षाच्या या कार्यक्रमात संस्थेला शुभेच्छा दिल्या. त्यावेळी देशपांडे यांनी कोरोना काळात आपले जीवनावश्यक वस्तूंचे वितरण चालू राहण्यासाठी तत्कालीन मंत्री देसाई यांनी केलेल्या मदतीची माहिती उपस्थितांना दिली.

या कार्यक्रमासाठी कार्याध्यक्ष श्री. प्रभाकर गवाणे, ज्येष्ठ अनुभवी कार्यकर्त्या नीला म्हात्रे, सविता दोंदे, पेठ समितीच्या माजी अध्यक्ष योगिनी रामदासी, कार्यकारिणी सदस्य राजेंद्र राणे, पेठ समिती सदस्य तसेच काही विभागीय कार्यकारिणी सदस्यही उपस्थित होते.

हा कार्यक्रम करण्याचे नक्की झाल्यावर राजेंद्र राणे यांची मदत अनेक वेळा हक्काने घेतली. उमा हर्डीकर या सभासदाने सुरेल स्वागत गीत व आभार-गीत सदर केले. भैरवी रागातील या गीतात प्रसंगोचित शब्दयोजना आणि कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन वसुंधरा देवधर यांनी केले.

– वसुंधरा देवधर

वार्षिक मेळावे - संघटनाची सुसंधी

बोरिवली विभागाच्या वार्षिक मेळाव्यात प्रमुख पाहुणे डॉ. हरीश शेट्टी, प्रभाकर गवाणे, डॉ. सुहासिनी संत, राजेंद्र राणे व अनिता गोंधळेकर

अंधेरी-जोगेश्वरी विभागाच्या वार्षिक मेळाव्यात मार्गदर्शक- अभय दातार, शर्मिला रानडे, उदय पिंगळे. भाषण करताना अॅड. देशपांडे.

सांताक्रूझ विभागाच्या वार्षिक मेळाव्यात अॅड. देशपांडे व कार्यकर्त्यांची टीम

वसई नालासोपारा वार्षिक मेळाव्यात वीणा गवाणकर, छाया वारंगे यांसह विभागीय कार्यकर्ते

अंधेरी-जोगेश्वरी विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात

रविवार दि. ३१ मार्च रोजी अंधेरी-जोगेश्वरी विभागाचा ३७ वा मेळावा अंधेरी पश्चिमेतील डी. एन. नगर मधील सरस्वती शाळेच्या हॉलमध्ये थाटात पार पडला. नेहमीच्या प्रथेप्रमाणे प्रथम नवीन, तरुण कार्यकर्ती अपर्णा दळवी हिने सुरेल आवाजात ईशस्तवन आणि गणेश वंदना म्हटली. मेळाव्याचे प्रमुख पाहुणे अॅड. शिरीष देशपांडे, संस्थेचे विश्वस्त आणि विभागाचे अध्यक्ष संजीव मंत्री, मनोरंजनाचा कार्यक्रम सादर करणाऱ्या डॉ. वंदना बोकील कुलकर्णी, अभय दातार, उदय पिंगळे आणि शर्मिला रानडे यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करण्यात आले. त्यानंतर विभागाच्या कार्याध्यक्ष मंगला गाडगीळ यांनी प्रास्ताविक आणि अहवाल सादर केला.

येत्या गुढीपाडव्याला संस्था ५०व्या वर्षात पदार्पण करत आहे. त्यानिमित्ताने पुढील वर्षात काही विशेष कार्यक्रम/उपक्रम करायचे आहेत. या संबंधी संस्थेचे कार्याध्यक्ष आणि मेळाव्याचे प्रमुख पाहुणे अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले.

जी २० परिषद या वर्षी भारतात भरली होती. त्यातील 'Sustainable LifeStyle' या विषयावरील परिषद उत्तम, भाईदर येथे भरली होती. या परिषदेत शुभदा चौकर यांनी आपल्या वितरणावर एक प्रेझेंटेशन केले. त्यावेळी याच विषयावर एक फिल्म दाखवण्यात आली होती. ही फिल्म विभागातील कार्यकर्त्या नलिनी कुलकर्णी यांचा मुलगा सौरभ कुलकर्णी यांनी बनवून दिली होती. याचे विवेचन ज्योती मोडक यांनी केले. या दोघांचे कौतुक या मेळाव्यात भेट वस्तू देऊन करण्यात आले.

यंदाच्या मेळाव्यात काही विशेष कार्यक्रम करावे असा विचार होता. त्यानुसार एक चर्चा सत्र आयोजित करण्यात आले होते. या

चर्चा सत्राचा विषय होता 'आर्थिक साक्षरता'. हा विषय खूप मोठा असल्याने त्यापैकी बँकिंग विभागावर मार्गदर्शन करण्यात आले. अभय दातार, उदय पिंगळे आणि शर्मिला रानडे या संस्थेच्या जेष्ठ कार्यकर्त्यांनी या चर्चा सत्रात भाग घेतला. हे तिघेही जण 'आर्थिक साक्षरता' या विषयावर लेख लिहितात आणि व्याख्याने देतात. अभय दातार यांनी बँकेत गेल्यानंतर ग्राहकांना येणाऱ्या अडचणी, भराव्या लागणाऱ्या फॉर्मची क्लिष्टता यावर भाष्य केले. त्यांनी या विषयावरील सर्वेक्षणासाठी फॉर्म आणले होते ते उपस्थितांकडून भरून घेण्यात आले. उदय पिंगळे यांनी बँकिंग व्यवसाय कसा चालतो, रेपो रेट, रिव्हर्स रेपो रेट या संबंधी माहिती दिली. शर्मिला रानडे यांनी ऑनलाईन बँकिंग बाबतीत होणारी फसवणूक, ती टाळण्यासाठी काय करावे या विषयी माहिती दिली. नंतरच्या अध्यक्षीय भाषणात संजीव मंत्री यांनी विभागातील कार्यकर्त्यांना मार्गदर्शन केले आणि काही अडचण आल्यास स्वतः मदत करण्याची तयारी दर्शविली.

दुसऱ्या सत्रात डॉ. वंदना बोकील कुलकर्णी यांनी डॉ. अरुणा ढेरे यांच्या 'सीतेची गोष्ट' या दीर्घ कथेचे अभिवाचन आणि त्यावर विवेचन केले. त्यांची ओळख बीना पाटील यांनी करून दिली. राष्ट्रगीताने मेळाव्याच्या कार्यक्रमाची सांगता झाली. शेवटी जाताना सर्वांना नाश्ता देण्यात आला. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन विभागातील नवीन, तरुण कार्यकर्ती कृपा चंदावरकर हिने आत्मविश्वासाने केले तर आभार प्रदर्शन विभागाच्या कार्यवाह आसावरी नाचणे यांनी केले.

– मंगला गाडगीळ

MGP वितरण व्यवस्थेवर अर्चना माईणकर यांना डॉक्टरेट

मालाडच्या अर्चना माईणकर यांना 'Distribution strategy of MGP, its effect on consumer behaviour' या त्यांच्या संशोधन प्रबंधावर मुंबई विद्यापीठाची डॉक्टरेट (PhD) मिळाली आहे. या प्रबंधासाठी अर्चना माईणकर यांनी मुंबई उपनगरातील मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या ५०० ग्राहक संघ सदस्यांचे सर्वेक्षण करून त्या आधारावर प्रबंध सादर केला होता.

काही वर्षापूर्वी लग्न होऊन सासरी आल्यापासून त्या घरी नित्यनेमाने येणारे ग्राहक संघाचे दर्जेदार सामान बघत होत्या.

त्यांच्या माफक किंमतीसुद्धा ध्यानाकर्षण करणाऱ्या! एकीकडे बिग बाझार, डी मार्ट आक्रमकपणे बाजार काबीज करत चालले होते आणि दुसरीकडे सहकारी दुकाने अस्तित्वासाठी धडपडत असताना मुंबई ग्राहक पंचायतीची वितरण व्यवस्था ठामपणे टिकून कशी काय राहते, हे कुतूहल अर्चना यांच्या मनात होते. या कुतूहलाचे रुपांतर एका ठोस, अभ्यासपूर्ण संशोधनात करायचे त्यांनी ठरवले. अर्चना यांनी शिरीष देशपांडे यांची भेट घेऊन ही कल्पना त्यांच्यापुढे मांडली. शिरीष देशपांडे, अनुराधा देशपांडे, ज्योती मोडक, मंगला गाडगीळ इ. कार्यकर्त्यांनी त्यांना मार्गदर्शन केले.

सांताक्रूझ - वार्षिक मेळावा संपन्न

सांताक्रूझ विभागाचा ३२ वा वार्षिक मेळावा रविवार दि. १७ मार्च रोजी संपन्न झाला.

मेळाव्याच्या अध्यक्षस्थानी अॅड. शिरीष देशपांडे होते. प्रमुख पाहुणे प्रथमेश सोनसुरकर होते.

विभागाचे अध्यक्ष, प्रमुख पाहुणे, मेळाव्याचे अध्यक्ष तसेच इतर मान्यवर मंडळींच्या हस्ते दिपप्रज्वलन करण्यात आले. त्यानंतर विवेक ठवाळ व वैशाली जाधव यांनी इशस्तवन केले.

विभागाच्या कार्यवाह वृषाली ठवाळ यांनी प्रास्ताविक व वार्षिक अहवाल उपस्थितांसमोर सादर केला.

विभागातील बालग्राहकांसाठी चित्रकला स्पर्धा व महिला ग्राहकांसाठी पाककला स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती. त्यातील विजेत्यांचे प्रशस्तिपत्र व भेटवस्तू देऊन सन्मान करण्यात आला. त्यानंतर विभागाचे अध्यक्ष डॉ. वसंत शेणॉय यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.

मेळाव्याचे प्रमुख पाहुणे प्रथमेश सोनसुरकर यांनी UPI पेमेंट सिस्टिम म्हणजे काय? ते कसे व कुठे वापरावेत. त्याचे फायदे व तोटे काय आहेत UPI चा उपयोग करताना आपली फसवणूक झाली तर कुठे व कशी दाद मागावी तसेच ही टेक्नॉलॉजी वापरताना काय काळजी घ्यावी. OTP कधी शेअर करावा कधी करू नये. तसेच UPI पीन किती महत्त्वाचा असतो. आपण आपला मोबाईल नंबर बँकेमध्ये का रजिस्टर करावा. जे विविध मेसेजेस तसेच फोन कॉल आपल्याला वेगवेगळ्या व्यक्तींकडून येत असतात. त्यांना आपण कसे बळी पडू नये व त्यांच्याशी कसे चतुराईने वागावे ह्या सर्व गोष्टींचे यथोचित मार्गदर्शन केले. प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय शुभदा बाईंग ह्यांनी करून दिला.

मेळाव्याचे अध्यक्ष अॅड. शिरीष देशपांडे यांनी सांगितले की आपली संस्था ९ एप्रिलला ४९ वर्षे पूर्ण करून ५०व्या वर्षात पदार्पण करित आहे. त्या निमित्ताने आपण ह्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्त विविध ग्राहकोपयोगी मोहीमा, कार्यक्रम हाती घेतले पाहिजेत. ते पुढे म्हणाले की प्रत्येक विभागातील प्रत्येक सभासदाने ह्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षात किमान ५ सहयोगी सभासद संस्थेत जोडले पाहिजेत. त्याचा उपयोग आपल्या ग्राहक चळवळीला बळकटी देण्यासाठी होईल.

मुंबई ग्राहक पंचायतीचे बलस्थान म्हणजे वितरण व्यवस्था व त्या निमित्ताने जोडले गेलेले प्रामाणिक, निःस्वार्थी कार्यकर्ते त्यांची विश्वासार्हता हेच मुंबई ग्राहक पंचायतीचे महत्त्वाचे भांडवल आहे. आपण सातत्याने विविध ग्राहक उपयोगी कार्यक्रम, मोहिमा राबवित असतोच तसेच प्रत्येक विभागाने निदान एक तरी अशी नविन

मोहीम राबवली पाहिजे ज्यामुळे ग्राहकांना त्याचा फायदा होईल व मुंबई ग्राहक पंचायतीची पताका गगनाला भिडण्यास मदत होईल असे त्यांनी नमूद केले.

विभागातील कार्यकर्त्यांना एकत्र करा, त्यांचे चर्चासत्र आयोजित करा, त्यांना मार्गदर्शन करा व ग्राहकांच्या विविध समस्या सोडविण्यासाठी अथक प्रयत्न करा. ग्राहक हा राजा आहे व तोच अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे, असे मोलाचे विचार व मार्गदर्शन त्यांनी केले.

अॅड. शिरीष देशपांडे सरांची ओळख विभागाच्या कार्यवाह वृषाली ठवाळ ह्यांनी करून दिला. ममता आठल्ये ह्यांनी उपस्थितांचे आभार मानले.

विवेक ठवाळ ह्यांनी सूत्रसंचालन केले. हा मेळावा यशस्वी करण्याकरिता स्वरूपा थंपी, श्रध्दा नानल, राजस ठवाळ यांनी अथक परिश्रम घेतले.

दुसऱ्या सत्रात स्वरांजली ह्या गुपतर्फे मराठी, हिंदी गाण्यांचा कार्यक्रम सादर करण्यात आला व त्यानंतर मेळाव्याची सांगता करण्यात आली.

- वृषाली ठवाळ, कार्यवाह, सांताक्रूझ विभाग

नाटकलीतून ग्राहक जागृती

ब्लाइंड पर्सन्स असोसिएशन, माटुंगा येथे ९ मार्च रोजी ग्राहक जागृती संबंधी कार्यक्रम पार पडला. महिला दिनानिमित्ताने विविध विषयांवरील नाटकली सादर करण्यात आली. यात सोन्याची खरेदी, ऑनलाईन खरेदी आणि बँकिंग यात होणारी फसवणूक आणि बाळगायची सावधानता या विषयांचा अंतर्भाव होता. या बरोबरच संस्थेची माहिती- उद्दिष्टे, वाटचाल, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर मिळालेले यश, वाटप व्यवस्था अशा विषयांवर माहिती देण्यात आली. या कार्यक्रमात सुमिता चितळे, रेखा केळकर, सविता वराडे, मनीषा पुराणिक आणि मंगला गाडगीळ यांनी सहभाग दिला.

बोरीवली विभागाचा वार्षिक मेळावा उत्साहात साजरा

मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या बोरीवली विभागाचा ३६ वा वार्षिक मेळावा ७ एप्रिलला सकाळी प्रबोधनकार ठाकरे सभागृहात साजरा करण्यात आला. प्रथम गणेशाला वंदन करून कार्यक्रमाला सुरुवात झाली. स्व. अश्विनी देशमुख या कार्यकर्तीला आणि ज्ञात अज्ञात सभासदांना उभे राहून श्रद्धांजली वाहिली. त्यानंतर मंचावरील प्रमुख पाहुणे डॉ. हरीश शेटी यांचे स्वागत केले. त्यांना पुष्पगुच्छ व संस्थेच्या काही वस्तु भेट म्हणून दिल्या. मंचावरील संस्थेचे कार्यो पाध्यक्ष प्रभाकर गवाणे सर, बोरीवली विभागाच्या अध्यक्षा डॉ. सुहासिनी संत, विभागाचे कार्याध्यक्ष राजेंद्र राणे यांचे पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत करण्यात आले.

मेळाव्याचे सुत्रसंचालन मनिषा पुराणिक यांनी सहजसुंदर रितीने केले. विभागाच्या कार्यवाह सविता वराडे यांनी मागील वर्षात विभागाने केलेल्या विविध उपक्रमांची थोडक्यात माहिती दिली. तसेच रीडेव्हलेपमेंटमुळे जे संघ बंद होत आहेत त्यांच्यासाठी संस्थेने केलेल्या व्यवस्थेबद्दलही सांगितले.

मनीषा पुराणिक यांनी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय करून दिला. मेळाव्याचे प्रमुख पाहुणे डॉ. हरीश शेटी हे प्रख्यात मानसरोगतज्ञ आहेत. सामुदायिक मानसिक आरोग्याविषयी जागरूकता निर्माण करणे हे त्यांच्या कामाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे. त्यासाठी ते अनेक शैक्षणिक संस्थांमध्ये आत्महत्या प्रतिबंध कार्यशाळा घेऊन तरुणांना आणि पालकांना मार्गदर्शन करण्याचे कार्य सातत्याने करत असतात,

डॉ. शेटी आत्मविश्वास व आत्मबल या विषयावर बोलताना म्हणाले की, शाळेत योग व विपश्यना हे विषय शिकवले गेलेच पाहिजेत. डॉ. शेटी यांनी दृक्श्राव्य माध्यमातून आपला विषय मांडला. त्यामुळे उपस्थितांना त्यांचे विचार समजणे सोपे झाले. त्यांनी सांगितले की, भारतातील शूर राजांच्या चरित्रातून आपण आत्मसन्मान आणि आत्मविश्वास आत्मसात केला पाहिजे. आलेल्या संकटांना धैर्याने तोंड दिले पाहिजे. विजिगिषु वृत्ती अंगिकारली पाहिजे. लहान मुलांना प्रत्येक चर्चेत सहभागी करून घ्यावे. तसेच एकमेकांवर टीका न करता एकत्र काम करावे. मनात राग ठेवण्यापेक्षा राग आला तर नॉर्मल रहावे. एकमेकांशी प्रेमाने बोलावे, एकमेकांना समजून घेतले तर, आत्मविश्वास व आत्मबल वाढते. काम आणि कुटुंब यात समतोल साधला पाहिजे. डॉ. शेटी यांनी एकतर्फी भाषण न करता प्रेक्षकांनाही प्रश्न विचारून त्यांना सामील करून घेतले. त्यामुळे त्यांचे भाषण सर्वांना आवडले..

दरवर्षी प्रमाणे विभागातून उत्कृष्ट कार्यकर्ता म्हणून अनिता गोंधळेकर यांचा डॉ. शेटींच्या हस्ते पुष्पगुच्छ व मानचिन्ह देऊन सन्मान करण्यात आला.

डॉ. संत मॅडम यांनी अध्यक्षीय भाषणातून शेटी सरांचे आभार मानून MGP ग्राहकांच्या समस्या सोडवते व दर्जेदार वस्तू देऊन सभासदांचे जीवनमान सुकर करून ते उंचावते, हे सांगितले. यावर्षी MGP सुवर्णमहोत्सवी वर्ष साजरे करणार आहे. यासाठी बोरीवली विभाग जे विविध कार्यक्रम करणार आहे त्याची त्यांनी सविस्तर माहिती दिली आणि या उपक्रमांना सभासदांनी उदंड प्रतिसादही द्यावा असे आवाहनही केले.

त्यानंतर कार्यक्रमाच्या शेवटी सुमिता चितळे यांनी सर्वांचे आभार मानले.

मनोरंजनाचा कार्यक्रम म्हणून 'सुवर्ण स्वरंग' हा श्रीरंग भावे व केतकी भावे-जोशी यांनी सुमधुर गाण्यांचा कार्यक्रम सादर केला. आपल्या संस्थेचे पहिले अध्यक्ष संगीतकार सुधीर फडके यांची गाणी आणि गाण्यांबद्दलच्या आठवणी असे दोन्ही सादर केल्यामुळे कार्यक्रम छान रंगतदार झाला.

मेळाव्याला ५५० सभासद उपस्थित होते. शेवटी सर्वांना अल्पोपहार देऊन मेळाव्याची सांगता झाली.

– अपर्णा पित्रे

अंधेरी पश्चिमेतील SCD बर्फावाला शाळेत ग्राहक मंडळातील विद्यार्थ्यांची गुड अँड – बॅड अँड ही स्पर्धा घेण्यात आली. या स्पर्धेतील विजेत्या स्पर्धकांना बक्षिसे देण्यात आली. या वेळी मुख्याध्यापक श्रीमती विद्या पुरव, शाळेच्या समन्वयक श्रीमती प्रीति कुवर व अन्य शिक्षकांसह विजेते स्पर्धक.

श्रद्धांजली

मुलुंड पूर्व येथील पामएकर्स संघ क्रमांक २ चे संघप्रमुख श्री. मनोहर नारायण गुरव यांचे १८ एप्रिल २०२४ रोजी वृद्धापकाळाने वयाच्या ८९व्या वर्षी निधन झाले. ते गेली ४१ वर्षे संघप्रमुख म्हणून कार्यरत होते. अतिशय शिस्तप्रिय, मनमिळावू आणि सर्वांना मदत करणारे होते. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास सद्गती देवो.

जून २०२४ च्या वाटपातील पुस्तक

- **शिकता शिकविता**; लेखक : नीलेश निमकर; प्रकाशक : समकालीन;
छापील किंमत : ३००/-रु.; वाटपातील किंमत : २१५/- रु.

शिकता शिकविता

‘यशवंतराव चव्हाण सेंटर - शिक्षण विकास मंच’च्या ‘उत्कृष्ट शैक्षणिक ग्रंथ पुरस्कारा’चे मानकरी (२०२३) ठरलेले पुस्तक आपल्या सदस्यांसाठी! ‘क्रेस्ट’ या संस्थेच्या माध्यमातून अडीच लाख विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचलेल्या नीलेश निमकर यांचे हे पुस्तक आपल्या सर्वांसाठी खूप महत्त्वाचे आहे.

आदिवासी भागात सुद्धा गुणवत्तापूर्ण शिक्षण पोहोचले पाहिजे. विद्यार्थ्यांनी शाळेत आले आणि टिकले पाहिजे. तसे का घडत नाही, याचा शोध आणि ते घडावे म्हणून केलेले चाकोरीबाहेरचे प्रयोग यांचे रोचक, रंजक आणि प्रांजळ अनुभवकथन, म्हणजे हे पुस्तक.

विद्यार्थ्यांनी शिकावे म्हणून हाडाचा शिक्षक स्वतःहून हरत-हेचे प्रयत्न करतो आणि ते करता करता स्वतःही शिकत जातो. शिकण्याची प्रक्रिया मुलांसाठी हवीहवीशी, आनंददायी व्हायची असेल तर ‘मुलांच्या बोलाने बोलावे’ लागते. ते साध्य करण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन जगण्याचे पदर समजून घ्यावे लागतात. या आणि अशा शिकण्या आणि शिकवण्याशी निगडित बाबींची ओळख या पुरस्कार प्राप्त पुस्तकातून होते. ‘स्वतःच्या समस्या हेरून त्यावर मात करण्याची ताकद शिकणाने मुलांना द्यायला हवी’, या दृष्टीने शिक्षणाकडे पाहणाऱ्या शिक्षकाचे

हे अनुभव कथन आहे.

वारली, कातकरी, आदिवासी आज निसर्गावलंबी जीवन जगू शकत नाहीत. त्यांना उमजेल, झेपेल आणि आपले वाटेल असे शिक्षणाचे प्रारूप त्यांच्यापर्यंत पोहोचवण्याची तळमळ विविध शैक्षणिक प्रयोगांना जन्म देणारी ठरते.’ शिक्षणाचा पाया भय नसून मुलांमधील शिकण्याची उदंड शक्ती आहे’. हे मर्म या प्रयोगांचे मूळ आहे. त्यामुळे वीट भट्टीवर काम करणाऱ्या पालकांच्या मुलांची जीवनशैली समजून त्यांच्या जगण्याशी जोडलेली गणिते, गोट्या खेळत खेळत शिकवलेली बेरीज-वजावाकी अश्या गोष्टी इथे वाचायला मिळतात. इतकेच नव्हे तर मतदानाविषयी जणू गप्पा मारताना शाळेसाठी ‘घटना’ तयार होते आणि नियम व अपवाद सुद्धा तिचा भाग बनतात. ‘लोकशाहीचे शिक्षण’ हे प्रकरण मुलांचे आकलन आणि शिक्षकाचे संवेदनाशील मन यांचा हृद्यसंवाद आहे, असेच म्हणावे लागेल.

प्रकरणाची शीर्षकेच पाहिली तरी लक्षात येते, की शिक्षण प्रक्रियेशी संबंधित विविध घटकांचा परस्पर सुमेळ साधून मुलांचे शिकणे सहज आणि त्यांच्यासाठी आनंददायी कसे करता येईल याची दिशा हे पुस्तक शिक्षकांनाच नव्हे तर पालकांनाही दाखवेल, हे नक्की.

– वसुंधरा देवधर

गोरेगाव पश्चिमेतील विवेक कॉलेजमध्ये १२ मार्च रोजी ग्राहक संरक्षण कायद्यावर शर्मिला रानडे यांचे व्याख्यान झाले. प्रा. मनीषा नाईक व प्रिन्सिपल विजेथा शेटी यांनी पुढेही आपल्या संस्थेबरोबर काम करण्याची इच्छा व्यक्त केली.

वाटपातील नवीन संघ

मुंबई	सिध्दी ऑरा ग्राहक संघ	11227AN	सभासद 7
मुंबई	जुहू प्रतिष्ठान ग्राहक संघ	11616JG	सभासद 10
मुंबई	साईनाथ टॉवर ग्राहक संघ	42182ML	सभासद 18
ठाणे	महाराष्ट्र ग्राहक संघ	15668TN	सभासद 12
ठाणे	अनंतम ग्राहक संघ	15669TN	सभासद 21

डॉ. गिरीश जाखोटिया यांचे मार्गदर्शन

१५ मार्च हा जागतिक ग्राहक दिनानिमित्त १२ मार्च रोजी मुंबई ग्राहक पंचायत, विलेपार्ले विभागाचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश जाखोटिया यांचे व्याख्यान (online) झाले. कार्याध्यक्ष अंजली खरे यांनी सर्वांचे स्वागत केले.

डॉ. गिरीश जाखोटिया यांनी ग्राहकांपुढील आव्हाने व उपाय या विषयावर विचार मांडले.

आता सार्वत्रिक निवडणूका होत आहेत. जागतिक व्यापार परिषदेत मोठा बदल होत आहे. ऑनलाईन खरेदी वाढली आहे. घरबसल्या वस्तू मिळतात ही जमेची बाजू आहे. अशा

वातावरणात ग्राहकांपुढे आव्हाने मोठी आहेत-

१. प्रचंड माहितीचा मारा ग्राहकांवर होतोय. सोशल मीडिया त्यात भर घालते. वस्तू किंवा सेवा यांची माहिती सत्य की असत्य, ती नवी का जुनी समजत नाही. त्यामुळे आपले निर्णय चुकीचे ठरू शकतात. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या साहाय्याने आपल्या खाजगीपणावर, स्वातंत्र्यावर, गोपनीयतेवर घाला घातला जातो आहे. अशात ग्राहकांनी स्वतःचा अभ्यास करणे आवश्यक आहे.

२. मोठे व्यापारी विक्रेते एकत्र येतात. त्यांची मिलीभगत आपल्याला समजत नाही. सामान्य ग्राहक भांबावून जातो. ग्राहकाच्या प्राथमिक गरजा- अन्नधान्ये ऊर्जा, शिक्षण, आरोग्य,

वैयक्तिक सेवा सर्वांच्या किमती वाढल्या आहेत. परिणामी महागाई वाढली आहे.

३. तिसरे आव्हान म्हणजे छोटी होणारी कुटुंबे. त्यामुळे खर्च, कॉस्ट ऑफ लिव्हिंग वाढली आहे. ती आटोक्यात कशी आणता येईल हे आव्हान आहे.

४. वैद्यकीय सेवा घेताना औषधं, ऑपरेशन याचा खर्च मोठा आहे. या सेवेत पारदर्शीपणा नसल्याने मोठे नवे आव्हान आहे.

५. आर्थिक गुंतवणूक - विमा पॉलिसी, म्युच्युअल फंड यातला तांत्रिक, वित्तीय भाग कळायला अवघड होत जातोय.

यावर उपाय काय ?

१. डिव्हिजन ऑफ वर्क- प्रौढ, वृद्ध ग्राहकांनी एकत्र येऊन त्यांच्या गरजांचा अभ्यास करावा. कामे वाटून घेऊन, डिव्हिजन ऑफ लेबरचे नेटवर्क तयार करता येईल. हे ग्रुप बनवताना तरुण व निवृत्त लोक त्यात हवे. माहितीची देवाणघेवाण, अनुभवांचा उपयोग होऊ शकेल. आपापसातले सहकार्य वाढले पाहिजे.

२. मुंबई ग्राहक पंचायत जी थेट खरेदी करते, त्यामुळे मध्यस्थी, नफेखोरी काबूत राहते.

३. ग्राहक म्हणून फसलो गेलो तर काय करावे, याची माहिती आपल्याला हवी.

ग्राहक संघटनाद्वारे प्रगल्भ, प्रबुद्ध समाज घडवावा लागेल.

- अंजली खरे

...पान क्र. ९ वरून)

आता ग्राहक संघांचेही पुनर्वसन

सामान घेण्यासाठी आलेल्या सदस्यांनी ह्या सोयीबद्दल एकच भावना व्यक्त केली, ती म्हणजे आम्हाला संस्थेपासून दूर व्हायचे नाही. ही सोय केल्याबद्दल त्यांनी MGPचे शतशः आभार मानले.

ह्या सगळ्या उपक्रमात अत्यंत जमेची बाजू म्हणजे जे पूर्वी आपले सदस्य नव्हते तेही ह्या उपक्रमांत सामिल झाले. नवीन-जुन्या सदस्यांचे प्रमाण जवळजवळ ८०:२० असे आहे. ह्या व्यवस्थेमुळे आज संस्थेचे सदस्य वाढले आहेत. जी मंडळी विविध कारणांनी संघ करू शकत नव्हती, पण सदस्य होण्यास आणि सामान घेण्यासाठी उत्सुक होती ती आपल्या संस्थेच्या परिवारात ह्या नवीन सोयीमुळे समाविष्ट झाली.

आता पुढचा टप्पा आहे- मुलुंड, बोरीवली आणि गोरेगाव येथे असे केंद्र उभे करून वाटप करण्याचे. सर्वच जुन्या, विखुरलेल्या सभासदांना आवाहन करित आहोत की, आपण तर ह्या योजनेत समाविष्ट व्हाच, त्यासाठी पुढाकार घ्या. नवीन मंडळींनाही आपल्या मुंबई ग्राहक पंचायतीच्या परिवारात घेण्यासाठी निमंत्रित करा.

संपर्कासाठी संस्थेच्या mymgp.org ह्या वेबसाईटला भेट द्या. अथवा आलोक हर्डिकर ९९६९४२५८७४, अनुराधा देशपांडे - ९८६७८१५६१८, उल्का पाटील - ९९६९७२१५९० ह्यांच्याशी संपर्क साधा.

- अनुराधा देशपांडे, कार्योपाध्यक्ष

वसई-नालासोपारा वार्षिक मेळावा उत्साहात संपन्न!

वसई-नालासोपारा विभागाचा वार्षिक मेळावा रविवार ७ एप्रिल २०२४ रोजी संपन्न झाला.

कार्यक्रमाचा प्रारंभ साधना दिवेकर यांच्या सुमधुर गीताने झाला. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान विभागाच्या अध्यक्षा सुप्रसिध्द लेखिका वीणाताई गवाणकर यांनी भूषविले. कार्यक्रमाच्या प्रमुख पाहुण्या कार्यवाह अनिता खानोलकर आणि प्रमुख वक्त्या खरेदी समितीच्या उपाध्यक्षा छाया वारंगे ह्या होत्या. वसई वितरण केंद्राचे कार्यवाह आणि समन्वयक प्रकाश पाटील कार्यक्रमास उपस्थित होते.

विभागाच्या कार्याध्यक्षा मेघना कुलकर्णी ह्यांनी प्रास्ताविक केले. त्यांनी ऑनलाईन मागणीपत्रक भरणे आणि वैयक्तिक पेमेंट करणे ह्याचे महत्त्व नमूद केले.

संस्थेच्या कार्यवाह अनिता खानोलकर ह्यांनी डिसेंबर २०२३ मध्ये मुंबई ग्राहक पंचायतीचे प्रतिनिधित्व नैरोबी, केनिया येथे झालेल्या इंटरनॅशनल कॉन्फरन्समध्ये केले होते. तेथील परिषद कशी होते, त्यातील उद्दिष्टे आणि मुंबई ग्राहक पंचायतीचा कार्याचा ठसा असे विविधांगी अनुभव कथन केले.

मेघना कुलकर्णी यांनी छाया वारंगे ह्यांची खुमासदार शैलीत मुलाखत घेतली. ह्या मुलाखतीमधून आपली मागणी पत्रकाची यादी कशी बनते, तिचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट झाली. प्रत्यक्ष खरेदी करताना कशी चिकित्सकपणे निवडली जाते हे पण कळले.

अचानक एखाद्या वस्तूचे वाटप का बंद होते. हे पण त्यांनी सांगितले. पुरवठादारांवर कसे नियंत्रण ठेवले जाते हे ही उलगाडून छाया वारंगे ह्यांनी सांगितले.

संघ सभासद वाढ आणि संघ वाढ कशी कराल ह्याबद्दलही त्यांनी मार्गदर्शन केले. खरेदी समितीत काम करताना कार्यकर्ता कसा असावा हेही त्यांनी नमूद केले.

यानंतर विविध स्पर्धामधील बक्षिस वाटप झाले. ही जबाबदारी खजिनदार स्वप्ना राऊत ह्यांनी पार पाडली. या बक्षिस समारंभात एक ट्रॉफी विभागीय उपक्रमातील जास्तीत जास्त सहभाग असणाऱ्या 'पूर्णान्न' या ग्राहक संघास मिळाली. वितरण केंद्रातील कर्मचारी वर्गाचे भेटवस्तू देऊन आभार मानण्यात आले.

अध्यक्षा वीणा गवाणकर ह्या वसईतील पहिल्या वहिल्या ग्राहक संघातील सभासद असल्याचे त्यांनी सांगितले. पूर्वी करावी लागणारी कामे कशी होती आता त्यात कशा सुधारणा झाल्या आहेत ते स्पष्ट केले.

खानपान व्यवस्था सुधा बापट यांनी चोखपणे हाताळली. यानंतर योगेश पिंगळे आणि योगिता पिंगळे- बेडेकर आणि सहकारी यांचा स्वरंग हा गीतांचा कार्यक्रम सादर झाला. कार्यवाह तृप्ती म्हात्रे यांनी आभार मानले आणि कार्यक्रमाची सांगता झाली.

- मेघना कुलकर्णी, कार्याध्यक्षा, वसई-नालासोपारा विभाग

वसई नालासोपारा विभाग-भेट केशवसृष्टीला

रविवार २५ फेब्रुवारी रोजी वसई-नालासोपारा विभागाची सहल सकाळी वसई येथून तीन, आठ आसनी गाड्यांतून वसई किल्ल्याच्या समुद्र किनारी निघाली. वसई-भायंदर रोरो बोटीतून आम्ही आमच्या गाड्यांसहीत समुद्र मार्गे निघालो. नितळ पाण्याच्या सूर्यप्रकाशाच्या तांबूस लाटांवर तरंगत आम्ही २२ जण सफरीला निघालो.

अर्ध्या तासात केशवसृष्टीला पोहोचलो. पहाता क्षणी तिधल्या वातावरणाच्या आणि स्वच्छतेच्या प्रेमात पडलो आम्ही. गेल्या गेल्या रुचकर पोटभर नाशत्याने सुंदर स्वागत झाले.

त्यानंतर केशवसृष्टी जाणून घेण्याआधी एक माहितीचा व्हिडीओ दाखवण्यात आला. शेण व निर्माल्यापासून धूप, गॅससाठी लागणारं स्वस्त आणि प्रदूषण विरहीत इंधन, टाकाऊ प्लास्टिकपासून बनवलेल्या विटा व त्यासाठी लागणाऱ्या मशिन दाखवण्यात आली. सर्व प्रकारच्या दुर्मिळ व उपयुक्त वनस्पती पहायला मिळाल्या.

त्या अवाढव्य आवारात मुलांसाठी आणि मुलींसाठी वेगवेगळी वसतीगृह, शाळा, कृषी विद्यालय, औषध शाळा, प्रागंणातल्या नैसर्गिक प्रक्रियेने पिकवलेली फळे, भाज्या, तांदुळ सारं काही पाहिलं. कसायांकडे विकायला नेलेली गुरं इथे प्रेमाने सांभाळली जातात. त्यासाठी मोठी गोशाळा आहे इथे. वृद्धाश्रम देखील आहे. यावरून एवढंच लक्षात आलं की, इथे समाजातल्या प्रत्येकाचा मनापासून प्रेमाने विचार केला जातो.

दुपारच्या चविष्ट जेवणानंतर प्रत्येकाची ओळख आणि मजेशीर गेम झाले. सहल निघाल्यापासून ते परत येईपर्यंतचे वातावरण आनंदी आणि उत्साही ठेवण्याचे काम आमच्या राष्ट्रपती पुरस्कार विजेत्या हरहुन्नरी कलाकार शिक्षिका विनया शेणार्ई यांनी केले. तरुणाईला लाजवेल असा त्यांचा उत्साह, सर्वांची काळजी घेणारे व्यक्तिमत्व, रांगोळी काढायचे कौशल्य वाखाणण्याजोगे आहे. आमच्या सहलीतसुद्धा छान असा रंग भरला आमच्या विनयाताईंनी!

- मेघना कुलकर्णी, कार्याध्यक्षा, वसई - नालासोपारा विभाग

The Gold Glitter Touches a Record High!

India has a cultural affinity towards gold and is considered as a symbol of security and prosperity. Beyond just jewellery, it plays a crucial role in the economy of India as it is a popular investment and saving option.

Gold prices have exhibited an upward trajectory since the beginning of 2024 showing a 15% rise in the last three months. The opening price for 10 gms gold remained stable at roughly Rs.72,000/- as on 15th April 2024.

Here is how the gold prices have increased in the last decades.

Year	Average gold price (per 10 gms)
2000	Rs. 4,500
2010	Rs. 18,500
2020	Rs. 49,500
2021	Rs. 52,000
2022	Rs. 48,500
2023	Rs. 64,500
April 2024	Rs. 72,000

There are several factors that have pushed the yellow metal on this upward trend: Interest rate cut by Federal Reserve: Gold prices have an inverse relation with the interest rates of the Federal Reserve, the Central Bank of the United States. When the US Fed hiked the interest rates in 2022, gold prices dipped (see chart). It is anticipated that the Fed will announce its first rate cut in June 2024, hence the gold prices may continue to rise.

Buying by the Central Banks: Central Banks see gold as a long- term store of value and a safe haven during times of economic and international turmoil. Increased buying of gold by Central banks, especially China (The People’s Bank of China bought gold for the 17th straight month in March) is the key reason for the gold spike. Heightened geopolitical

tensions in the Middle East and Ukraine will boost the metal further as nations not allied with the US may accumulate gold to reduce dollar exposure (also called de-dollarisation).

What should investors do?

Don’t allocate more than 10-15% of your portfolio

Waiting for the prices to drop may not be advisable. However, there is no need to increase exposure if you already hold gold. Investors should look at gold as a diversification tool, not as an investment that will earn high returns. Gold should be a part of your portfolio but the allocation should not exceed 10-15% (that’s how much most multi-asset funds allocate to metal).

Identify individual needs

Sovereign Gold Bonds, eight-year bonds with a lock-in period of 5 years, issued by RBI give a 2.5% interest every year on invested amount. The interest amount is fully taxable but there is no capital gain if the bonds are held till maturity. Investors who bought the first tranche of SGB in 2015 received annualised returns of 11% on maturity in November 2023.

Investors looking for a shorter horizon can opt for a Gold ETF, an Exchange-Traded

Fund with no lock-in period that aims to track the domestic physical gold price. You need a demat account and a trading account with a brokerage to invest in them. Investors who do not want to buy on the stock exchange can invest in gold funds which in turn invest in ETFs.

Financial planners generally say that buying physical gold is not a good investment idea. Apart from high making charges, there are purity concerns and storage risks. Even if gold continues to rise by 15% in the next three years, the resale value of the ornaments will

not reach the amount paid for it, leave alone making profits on that purchase. The only plus is that the buyer can use the gold.

The gold price has been on the rise and is expected to increase further in the coming months. However, it is essential to note that gold prices are influenced by a complex interplay of various factors like economic uncertainties, inflation fears and geopolitical tensions and prices can be volatile in response to changes in these factors.

- Nivedita Mahajan

Remove Bournvita From 'Health Drinks' Category: Centre's Big Order

The advisory comes on the back of an investigation by the National Commission for Protection of Child Rights (NCPCR) that found the Bournvita to contains sugar levels much above the acceptable limits.

The Ministry of Commerce and Industry has issued an advisory to the e-commerce companies, directing them to remove all drinks and beverages including

Bournvita from the category of 'health drinks', on their portal and platforms.

"National Commission for Protection of Child Rights (NCPCR), a statutory body constituted under Section (3) of the Commission of Protection of Child Rights (CPCR) Act, 2005 after its inquiry under Section 14 of CRPC Act 2005 concluded that there is no 'health drink' defined under FSS

Act 2006, rules and regulations submitted by FSSAI and Mondelez India Food Pvt. Ltd.," the ministry said in a notification, dated April 10.

Earlier, the NCPCR had called upon the Food Safety and Standards Authority of India (FSSAI) to initiate action against the companies that failed to meet safety standards and guidelines and were projecting health supplements as 'health drinks'.

Notably, as per the regulatory body, 'health drink' has not been defined in the country's food laws and to project something under the same violates the rules. The FSSAI, earlier this month, also instructed e-commerce portals against labelling dairy-based or malt-based beverages as 'health drinks'.

The controversy over the 'unhealthy' nature of Bournvita first arose after a YouTuber in his video slammed the powder supplement and informed that it contained excessive sugar, cocoa solids, and harmful colourants that could lead to serious health hazards in children, including cancer. ❖

आला उन्हाळा, त्वचा सांभाळा

उन्हाळा सुरु झाला, हे आपल्याला कळण्याअगोदर बहुराष्ट्रीय कंपन्यांना कळते. सर्व ठिकाणी वर्तमानपत्रांमधून आणि टीव्हीवरून उन्हाळ्यापासून सुरक्षित राहण्यासाठी वेगवेगळ्या उत्पादनांच्या जाहिराती अगदी नियमित सुरु होतात. एअर कंडिशनर्स, पंखे, निरनिराळी सरबतं आणि याच श्रेणीतील भरपूर विक्री होणारे छोटे पण महत्त्वाचे उत्पादन म्हणजे सनस्क्रीन.

उन्हाळ्यात तीव्र सूर्यप्रकाशामुळे आपली त्वचा लाल दिसू लागते, त्यावर अचानक डाग येतात आणि ती कोरडी पडते. सूर्याच्या अतिनील किरणांनी (अल्ट्रा व्हॉयलेट रेज UV Rays) आपल्या त्वचेचे होणारे नुकसान टाळण्यासाठी चांगल्या प्रतीचे सनस्क्रीन उपयोगी ठरते. सनस्क्रीन विकत घेताना जाहिराती पाहून किंवा

फक्त आकर्षक रंग व सुगंध असलेले न घेता ते आपल्या त्वचेनुसार निवडायला हवे. कोरड्या त्वचेसाठी आर्द्रता असलेले आणि सिलिकॉन किंवा ग्लिसरीन असे तैलयुक्त सनस्क्रीन लावणे उपयुक्त असते. तेलकट त्वचेसाठी जलयुक्त आणि जेलयुक्त सनस्क्रीन वापरावे. संवेदनशील त्वचेसाठी योग्य ती खनिज असलेलं आणि गंधविरहित सनस्क्रीन अनुकूल असते.

याबरोबरच SPF (सन प्रोटेक्शन फॅक्टर) हाही महत्त्वाचा आहे. SPF हा सनस्क्रीनची सूर्याच्या अतिनील किरणांपासून (UV Rays) त्वचेचे संरक्षण करण्याची क्षमता मोजतो. रोजच्या वापरासाठी कमीत कमी SPF १५ असलेले सनस्क्रीन उपयोगी असते. पण उन्हातान्हात जास्त वेळ वावरणार असाल तर मात्र SPF ३० किंवा त्यापेक्षा जास्त असलेलं सनस्क्रीन लावणे चांगले. SPF जर १५ असेल तर ९३%, ३० असेल तर ९७% आणि ५० असेल तर ९८% अतिनील किरणांपासून त्वचेचे संरक्षण होते. समुद्र किनाऱ्याजवळ राहणाऱ्यांनी किंवा सुट्टीत बीचवर जाणाऱ्यांनी SPF ३० ते ५० असलेले सनस्क्रीन निवडावे. तीव्र अतिनील सूर्यकिरणे म्हणजे UVA - ज्यामुळे वृद्धत्व लवकर येते आणि UVB - ज्यामुळे त्वचेचा दाह होतो. या प्रकारच्या सूर्यकिरणांपासून त्वचेचे होणारे नुकसान रोखण्यासाठी PA +, PA ++, PA +++ किंवा PA ++++ रेटिंग असलेले सनस्क्रीन वापरावे (PA म्हणजे Protection Grade). जेवढे जास्त रेटिंग तेवढे जास्त संरक्षण मिळते.

खनिजयुक्त सनस्क्रीन लावल्यावर त्याचा पातळ थर त्वचेवर बसतो आणि अतिनील सूर्यकिरणांपासून त्वचेचे संरक्षण होते. याउलट रासायनिक सनस्क्रीन त्वचेत शोषले जाते.

सनस्क्रीन विकत घेताना त्याची कालबाह्यता तारीख (Expiry Date) बघून घावी. बहुतेक वेळा ती ३ वर्षे इतकी असते. त्यानंतर त्याची परिणामकारकता कमी होत जाते. तसेच आणखीही काही गोष्टी अवश्य विचारात घ्याव्यात. त्या म्हणजे ग्राहकांनी विशिष्ट सनस्क्रीन वापरल्यावर त्यांचा प्रतिसाद (reviews), त्यांची त्याबद्दलची रेटिंग्स, त्याची परिणामकारकता, सुगंध इ.

प्रत्येक सनस्क्रीनमध्ये रासायनिक पदार्थ असतातच. प्रत्येक सनस्क्रीनचे घटक पदार्थ काळजीपूर्वक बघायला हवेत. कोणत्या रासायनिक कोणाला अॅलर्जी होत असेल; तर ते पाहणे आवश्यक आहे. त्यासाठी आधी त्वचेच्या छोट्या भागावर सनस्क्रीन लावून त्याचा काही दुष्परिणाम होत नाही ना ते पाहणे गरजेचे आहे.

सनस्क्रीन जास्त प्रमाणात लावायला हवे जेणेकरून त्याचा योग्य परिणाम होईल. कोणतेही दुसरे मलम लावण्यापूर्वी किंवा मेकअप करण्यापूर्वी सनस्क्रीन लावायला हवे. घरातून बाहेर पडण्यापूर्वी १५ ते २० मिनिटे अगोदर सनस्क्रीन लावल्यास त्याचा चांगला उपयोग होतो. उन्हाच्या झळा खूप असतील तर शरीराचा जो जो भाग कपड्याने झाकलेला नाही, त्या सर्व भागावर सनस्क्रीन लावणे आवश्यक आहे. शिवाय दर २-३ तासांनी स्प्रे किंवा पावडर स्वरूपात आपण सनस्क्रीन लावू शकतो.

पूर्वी काळी/लाल पडलेली रापलेली त्वचा सनस्क्रीनने नितळ होऊ शकत नाही, पण अजून नंतर होणारे त्वचेचे नुकसान सनस्क्रीन लावल्यामुळे टळू शकते.

जास्त प्रमाणात सनस्क्रीन लावले तर सूर्यप्रकाशात शरीरात तयार होणारे ड जीवनसत्व मिळणार नाही असे वाटत असेल तर तुम्ही सकाळच्या कोवळ्या उन्हात फिरायला जाऊ शकता.

अशा प्रकारे आपल्या त्वचेचा पोत, आपले वातावरण, आपला भौगोलिक विभाग या सर्व गोष्टींचा विचार करून कोणत्याही जाहिरातीच्या अवास्तव दाव्यांना न भूलता योग्य ते सनस्क्रीन निवडावे. कितीही उच्च दर्जाचे सनस्क्रीन लावले तरीही उन्हातून जाताना टोपी घालावी, काळा चष्मा (सनग्लासेस) वापरावा; तसेच छत्रीचाही आडोसा घ्यावा. शक्य असेल तर दुपारी बाहेर उन्हात जाणे टाळावे.

संकलन - सुमिता चितळे

संदर्भ - 'ग्राहक साथी' साप्ताहिक, CERC

• Postal registration No. MCN/158/2023-2025 • WPP License No. MR/TECH/WPP-137/North/2023-2025
 • License to post without prepayment, on 5th & 6th • Vile Parle (W) P.O. Mumbai 400 056

RNI No. MAHBIL/2011/39044

गोरेगाव पेठेत ज्येष्ठ कार्यकर्ते अशोक रावत आणि योगिनीताई यांच्यासह शशिकांत साळवी व पराग रेडकर

आबालवृद्ध रमले सेल्फी कट्ट्यावर!

सोनेरी वृक्ष आला बहराला, कौतुक भरल्या सुमनांनी फुलला

ओळखा पाहू? पेठेत मजेदार गेम!

ठाण्यात शोभायात्रेत आपला वितरणाचा ट्रक आणि उत्साही कार्यकर्ते